

**Izrael ocenil piatich Slovákov
za záchranu svojich spoluobčanov
počas holokaustu**

Členovia SZPB sú stále aktívni

**V. Longauer: Verejný činiteľ nemôže
obdivovať fašistickú ideológiu**

LUCIA
ILLANITZOVÁ

Vol'by

Nedávno ma prekvapil kamarát z Banskobystrického kraja poznámkou, že bude voliť istú prezidentskú kandidátku. Nie ani tak tým, koho si vybral, ale odôvodnením: Ide o veľmi peknú ženu, tak prečo nevoliť ju. V prvom kole volieb vraj aj tak ešte o nič nejde.

Takáto ľahkovážnosť ma zarazila, zvlášť v prípade kraja, ktorý si v nedávnych regionálnych voľbách vyrobil nemalý problém voľbou extrémistu Mariana Kotlebu. V prvom kole župných volieb tiež o nič nešlo a v druhom sa väčšina ľudí k voľbám neunúvala. Väčšina z menšiny, ktorá k volebným urnám napokon prišla, uprednostnila protestné gesto pred racionálnym uvažovaním nad tým, ktorý kandidát môže v nasledujúcich štyroch rokoch urobiť pre región viac... Výsledkom je župan, za ktorého názory sa veľká časť banskobystrických voličov úprimne hanbí. Jedna z prvých vecí, čo urobil, bol otvorený list ukrajinskému (ex) prezidentovi Viktorovi Janukovyčovi, ktorého vyzýval, aby voči demonštrantom tvrdo zakročil. Inak povedané, miešal sa do nesmierne komplikovanej situácie na Ukrajine, do ktorej sa rozumel ako hus do piva. Potom, ako ostrelovači a polícia zabili v Kyjeve desiatky nevinných ľudí, musel Janukovyč z Ukrajiny utiecť a po Kotlebovom otvorenom liste ostala v ústach horká pachuť. Podobne amatérsky vedie aj región, ktorý aj vďaka nemu, v čase uzávierky Bojovníka, nemal schválený rozpočet. Župa školám odmietla prispieť na europrojekty povinným minimálnym spolufinancovaním (európske peniaze sú podľa Kotlebu škodlivé), takže tam, kde nepomôžu sponzori, môžu školy na eurozdroje zabudnúť. Z jeho veľkých činov ešte treba spomenúť, že zatrhol výstavbu cyklistického chodníka a s maďarským veľvyslancom rokoval o riešení „cigánskej otázky“, ktoré v kompetenciách župana vôbec nie je.

Tento rok osláví Slovensko sedemdesiate výročie SNP. V centre historicky najvýznamnejšieho vojenského vystúpenia Slovákov je banskobystrický región, ktorého aktuálny župan si myslí, že to bolo protivládne sprisahanie a partizáni boli z väčšej časti obyčajní banditi. Marian Kotleba už v prvých mesiacoch riadi región hlúpo, robí mu hanbu a dá sa očakávať, že v nasledujúcich rokoch to lepšie nebude. Naozaj to stálo voličom za to? Voliť by sme predsa nemali preto, aby sme dokázali, že sme nahnevaní, ani preto, že niektorý kandidát fyzicky dobre vyzerá, ale preto, aby do funkcie zasadol kompetentný, skúsený politik. A pre členov zväzu by malo byť dôležité aj to, aby to bol človek, ktorý si váži tradície protifašistického boja a bude sa zasadzovať o ich ďalšie šírenie a rozvíjanie.

Vážení čitatelia, ako už možno viete, toto číslo Bojovníka je moje posledné a aj na poste šéfredaktora vášho dvojtýždenníka nastáva zmena. Som však presvedčená, že táto zmena nie je zmenou smerovania Bojovníka a vaše noviny budú aj naďalej oporou a výkladnou skriňou názorov protifašistických bojovníkov v nikdy nekončiacom boji o naše národné tradície, ktorých kľúčovou súčasťou je práve Slovenské národné povstanie.

Robert Fico: Ani 70 rokov po, nezabúdajme

Nie je náhoda, že v predvečer roku, v ktorom si pripomínáme 70. výročie jedného z najsvetlejších, ak nie najsvetlejšieho okamihu našich národných dejín, Slovenského národného povstania, prijala Národná rada Slovenskej republiky zákon o protifašistickom odboji, ktorý vyzdvihuje zásluhy osôb, ktoré vystupovali „v protifašistickom a protinacistickom odboji, v Slovenskom národnom povstaní, partizánskom hnutí, v zahraničnom odboji a ktoré sa stali obeťami fašizmu a nacizmu, perzekúcie, väznenia a núteného výkonu vojnových prác“.

Zákon súčasne posilňuje postavenie Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov, čo v praxi znamená, že Slovensko uznalo nezávislé postavenie zväzu a zaviazalo sa poskytovať pomoc a súčinnosť pri plnení jeho úloh, a to nielen finančne.

Opakovane, už dlhé roky pri pamätníkoch povstania, II. svetovej vojny či holokaustu zdôrazňujem, že pripomínať nielen, ale najmä mladšej generácii udalosti, ktoré sa odohrali pred 70 rokmi, je našou morálnou povinnosťou. S pokorou a úctou, ale rovnako s hrdosťou by sme mali hovoriť o hrdinských činoch našich ľudí, ktorými našu krajinu jednoznačne zaradili na správnu stranu histórie v okamihoch, kedy sa lámali dejiny Európy.

Princípy a hodnoty prirodzeného vlastenectva a úcty k našim národným tradíciám majú svoj význam aj vo svetle nastávajúcich prezidentských volieb.

Ilustr. foto: TASR

Budúceho prezidenta čaká významná úloha, a to garantovať v nejstej situácii, v ktorej sa dnes naša krajina nachádza, pokoj a stabilitu. Som presvedčený, že okrem štátnických skúseností, prirodzenej autority či kontaktov v zahraničí musí mať budúci prezident v sebe hlboko ukotvenú prirodzenú úctu a spätosť s našimi národnými dejinami. Pretože len na základe tejto vlasteneckej spätosti

s našimi najlepšimi tradíciami bude vedieť robiť dobré rozhodnutia pre krajinu do budúcnosti. Takéhoto vlasteneckého prezidenta naša krajina práve v tejto dobe potrebuje a práve takýmto prezidentom chcem byť.

Ďakujem za Vašu pozornosť a úprimne ďakujem za všetko, čo ste pre Slovensko urobili a robíte.

Robert FICO

predseda vlády Slovenskej republiky

Oslobodzovanie horného Liptova

Oslobodzovanie Liptova sa začalo koncom januára 1945. Prvá oslobodená obec na Liptove bol 29. januára 1945 Važec, kde si pripomenuli 69. výročie oslobodenia občana obce položením venca k pamätníku padlým na cintoríne.

Beseda o oslobodzovaní Liptova žiakov z Okoličného zaujala.

Foto: jm

K účastníkom sa prihovril zástupca starostu Zdeno Baráni. Na organizovaní osláv sa podieľali aj dvaja členovia SZPB vo Važci. Po položení venca bolo malé občerstvenie na OÚ, kde účastníci debatovali o oslobodzovaní obce, ale aj o v médiách uverejnených násilnostiach neonacistov v Nitre a výsledkoch volieb župana v Banskobystrickom kraji.

Postup oslobodzovania Liptova smerom na západ bol rýchly. 30. januára 1945 bola oslobodená obec Dovalovo, teraz mestská časť Liptovského Hrádku, ktorý bol oslobodený 31. 1. 1945, preto si v piatok 31. januára obyvatelia mesta Liptovský Hrádok pripomenuli 69. výročie oslobodenia mesta pri pomníku stretnutia Troch armád. Príhovor k účastníkom predniesol Matej Štepiť, 82-ročný člen ZO SZPB v Liptovskom Hrádku, a primátor Liptovského Hrádku Branislav Tréger. Spomienkovej oslavy sa zúčastnilo asi 25 členov

(Pokračovanie na str. 2)

Na zamyslenie: Pravda má jednu veľkú výhodu: človek si nemusí pamätať, čo povedal.

RODIN

ISSN 03223-2018

9 770323 201002

05

Oslobodzovanie horného Liptova

(Dokončenie zo str. 1)

SZPB. Po skončení spomienkových osláv sa uskutočnila výročná schôdza základnej organizácie.

V mestskej časti Liptovského Mikuláša – Okoličnom si 3. februára pripomenuli zástupcovia mesta v spolupráci so ZO SZPB v Liptovskom Mikuláši oslobodenie Okoličného. V Okoličnom sa však postup oslobodzovacích vojsk zastavil a zväzali sa urputné boje o Liptovský Mikuláš, kde si nemecké vojská vybudovali veľmi dobré obranné línie, najmä na háji Nicovô, ktorý sa uvádza v historických dokumentoch ako „kóta 747“. Boje o Liptovský Mikuláš trvali do 4. apríla 1945.

Na počesť oslobodenia Okoličného OblV SZPB v Liptov-

skom Mikuláši v spolupráci so základnými školami v Okoličnom a Okoličnom – Podbreziny urobil 5. februára dve besedy so žiakmi 8. a 9. ročníkov na tému oslobodzovanie Liptova. Žiakom o oslobodzovaní hovoril priamy účastník oslobodzovania Liptovského Mikuláša, predseda Oblastného výboru SZPB Pavel Chrapčiak, ktorý porozprával aj o tom, ako on prežíval a pomáhal oslobodzovacím vojskám a aké bolo nasadenie ľudí z mesta pri poskytovaní potravín a materiálu partizánom ukrývajúcim sa v okolitých horách a vojakom bojujúcim o mesto Liptovský Mikuláš. Besied sa zúčastnilo viac ako 70 žiakov.

Ján MACHOVIČ
tajomník OblV SZPB Liptovský Mikuláš

V Liptovskom Hrádku si pripomenuli oslobodenie.

Foto: jm

11. FEBRUÁR

Právny Výbor lotyšského parlamentu schválil návrh zákona o trestnej zodpovednosti za popieranie sovietskej a nacistickej okupácie. Podľa neho budú hroziť až tri roky väzenia osobám, ktoré usvedčia z verejného popierania, ospravedlňovania či velebnia agresie proti Lotyšsku. Podľa oficiálneho postoja krajina bola v rokoch 1940 až 1991 okupovaná Sovietmi. Rusko ako nástupnícky štát Sovietskeho zväzu okupáciu popiera, rovnako trvá na tom, že Červená armáda oslobodila v roku 1945 všetky tri pobaltské štáty od nemeckých okupantov.

V západnej časti Berlína objavili skrýšiu s vojenskou muníciou z 2. svetovej vojny. Miesto bolo v roku 1945 dejiskom krutých bojov medzi sovietskou armádou a nacistickými obrancami. Na tajný sklad náhodne natrafil miestny obyvateľ pri prechádzke zalesnenou oblasťou v štvrti Spandau. V skrýši sa nachádzali protitankové náboje, schopné preraziť pancier a 20 kilogramov streliva do ručných strelných zbraní. Bitka o Berlín trvala od 16. apríla do 8. mája 1945, keď Tretia ríša podpísala bezpodmienečnú kapituláciu.

12. FEBRUÁR

Ultrapravícový Národný front dosiahol medzi francúzskym obyvateľstvom najvyššiu mieru popularity pred voľbami do Európskeho parlamentu – až 34-percent! Od roku 2011, keď na čele strany Marina Le Penová nahradila svojho otca Jeana-Mariu, jej preferencie konštantne narastajú. Medzi radovými občanmi rastie presvedčenie, že šéfka NF chápe ich každodenné problémy a prináša nové nápady pre ich riešenie.

14. FEBRUÁR

Obyvatelia Ostrihomu vyšli do ulíc na protest proti predvolebnému mítingu krajne pravicového Hnutia za lepšie Maďarsko (Jobbik). Konal sa totiž v priestoroch bývalej synagógy, ktorá teraz slúži ako spoločenské stredisko. Okolo 120 ľudí sa pokúsilo vytvoriť okolo budovy živú reťaz, mnohí mali na oblečení pripevnené žlté hviezdy, keďže podujatie považovali za urážku pamiatky po tisíce Židov deportovaných počas holokaustu. Pri príchode

ktorí sa zúčastnili na bitke o Francúzsko. Pri leteckom súboji mu nemecký protivník prestrelil nádrže lietadla a pri núdzovom pristávaní si vážne poranil chrbticu. V sadrovom pancieri odchádzal ako jeden z posledných loďou do Anglicka, kde ho prideliť k 312. čs. stíhacej peruti, v ktorej lietal ako nočný stíhač do augusta 1942. Po vojne sa vrátil do vlasti, no po februári 1948 ho z armády vyhodili, a tak utiekol do Británie. Do Česka sa vrátil v roku 1994.

21. FEBRUÁR

Denník Anny Frankovej a ďalšie knihy o mladom židovskom dievčati zničili neznámi páchatelia vo verejných knižniciach v Tokiu. Knižovníci zrážali 256 publikácií s vytrhnutými stránkami. Motív činu nie je známy. Anna zomrela v marci 1945 v koncentračnom tábore Bergen-Belsen, dva týždne pred jeho oslobodením. V denníku, ktorý sa stal najčítanejším dokumentom o holokauste, ako 13-ročná opisuje dva roky života v úkryte pred nacistami.

25. FEBRUÁR

Spravodajská televízia Euronews po sťažnosti ruskej vlády stiahla zo svojej internetovej stránky fotografiu poškodeného pamätníka sovietskej armády v bulharskej Sofii, ktorá zachytáva monument poliati modrou a žltou farbou, teda farbami ukrajinskej zástavy. Moskva to vyhodnotila ako urážku padlých vojakov podieľajúcich sa na oslobodení Európy spod nacistizmu. Euronews tvrdí, že týmto záberom nechcela vyjadrovať podporu žiadnej zo strán konfliktu v Kyjeve a že hovorí iba o reflexii aktuálneho diania vo svete.

(ao)

stalo sa
VO SVETE

11. 2. – 25. 2. 2014

predseda hnutia Gábora Vonu demonštranti kričali: „Nacistický vrah!“

19. FEBRUÁR

Stuttgartska polícia zatkla troch mužov vo veku 88, 92 a 94 rokov, ktorí mali pôsobiť ako strážcovia v koncentračnom tábore Osvienčim. Jeden z nich pochádza z Bratislavy, ale je etnický Nemeec. Policajti konali na základe informácií úradu pre vyšetrovanie zločinov nacistizmu. Pri prehliadke šiestich domov v spolkovéj krajine Badensko-Württembersko zaistili rôzne dokumenty z čias nacistizmu. Zadržaní patria medzi približne 50 stále žijúcich pracovníkov neslávne známeho tábora, kde počas 2. svetovej vojny nemeckí nacisti zavraždili vyše milióna ľudí.

20. FEBRUÁR

Vo veku 95 rokov zomrel v Plzni brigádny generál Miroslav Štandera, posledný z československých letcov,

Oslobodenie Revúcej

Občania Revúcej si 24. januára pri Pamätníku osloboditeľov pripomenuli 69. výročie oslobodenia mesta sovietskou a rumunskou armádou.

Po hymne a úvodnej básni sa k prítomným občanom prihovarila primátorka mesta Eva Cireňová, ktorá účastníkom vo svojom príchode priblížila historické udalosti pred 69 rokmi, kedy sa do nášho mesta vracala dlho očakávaná sloboda.

Položením vencov k pamätníku si prítomní uctili pamiatku padlých hrdinov a položením kytice k buste nášho rodáka, armádneho generála Rudolfa Viesta, jeho pamiatku.

Po ukončení slávnosti sa členo-

via ZO SZPB odobrali k hodnoteniu činnosti organizácie za uplynulý rok. S hodnotiacou správou vystúpil predseda ZO Ján Kochan, ktorý vo svojom prejave vyzdvihol tieto oblasti: starostlivosť o členov, besedy so žiakmi ZŠ, starostlivosť o rozširovanie členskej základne a spoluprácu s mestom a základnými organizáciami.

V prijatom uznesení sa odbojáři rozhodli naďalej v týchto oblastiach pokračovať. V podnetnej diskusii vystúpili p. Hruška, Smolko, Homoliaková, Kubasko a pani primátorka.

Dvom novým členom boli slávnostne odovzdané členské preukazy.

Štefan HAVIAR

**Darujte
2% z dane SZPB**

**SLOVENSKÝ ZVÄZ PROTIFAŠISTICKÝCH BOJOVNÍKOV,
Ústredná rada**

So sídlom Štúrova 8, 815 72 Bratislava – Staré Mesto

Právna forma: Občianske združenie
IČO: 00177431

Vyzývame svojich členov, priateľov a sympatizantov, aby využili možnosť poukázania 2% podielu zaplatenej dane z príjmov a poskytli tak podporu pre našu činnosť v roku 2014.

SZPB bol k tomuto účelu zaregistrovaný dňa 10. 12. 2013 v zozname prijímateľov 2% dane v Notárskom centrálnom registri (www.notar.sk) pod sp. zn. NCRIs 52758/2013.

Právnické a fyzické osoby, ktoré chcú darovať nielen 2% zo zaplatenej dane z príjmov za rok 2013 na verejnoprospešné aktivity nášmu občianskemu združeniu, majú možnosť tak urobiť poukázaním darovanej sumy na náš účet vedený vo VÚB banke číslo 63831012/0200.

**Za Váš príspevok a prejavenu dôveru vopred
ďakujeme.**

Ústredná rada SZPB

Kontakt: e-mail: ekonomka@szpb.sk
telefón: 02/38104942, 0911 151512
www.szpb.sk

Pripomenuli si obeť pri Melku

Melk je známe mesto na návrší nad ľavým brehom Dunaja s pekným chrámom v severnom Rakúsku. Devätnásteho februára 1945 prechádzala popri ňom nemecká vojenská kolóna s piatimi plachtou zakrytými nákladnými autami so sprievodom ozbrojených esesákov. Z neďalekých miest sa už blížilo hrmenie kanonád oslobodzovacích vojsk a na nebi krúžili stíhačky, prilietajúce zo západného frontu.

Keď vidí vojenský pilot pod sebou nepriateľskú kolónu, zaútočí na ňu, aby ju zničil, alebo aspoň oslabil nepriateľa. Tie guľometné útoky sa trikrát opakovali. Vojenský ozbrojený sprievod poskákaval z áut a kryl sa v priekope. Keď chceli urobiť to isté ľudia z korieb áut, mierili na nich nielen guľomety lietadiel, ale aj samopaly esesákov.

Tak tam padlo dvadsaťsedem ľudí, viacerí boli zranení. Tí, čo letecký útok prežili, museli mŕtvych pozbierať a pochovať ich v Melku. Miestni Rakúšania im chceli pomôcť, ale esesáci im to nedovolili. Len čo si svojpomocne ošetrili ranených, pokračovala kolóna na ceste do koncentračného tábora Mauthausen v severovýchodnom Rakúsku, takisto neďaleko Dunaja. Kým prišli oslobodzovacie vojská, zomrelo v táboch pri ťažkej práci v kameňolome a na choroby ďalších osemdesiat ľudí.

Kto boli tí ľudia? Keď sa začiatkom roku 1945 blížila k Bratislave frontová línia, sústredili vo väznici na krajskom súde politických väzňov, odbojárov, zajatých partizánov, ľudí, ktorí nesympa-

tizovali s profašistickým Tisovým štátom a usilovali sa o slobodu. Prišlo však komando fašistov a na vojenské nákladné autá pod dozorom samopalníkov naložili 255 väzňov, aby sa nebudaj nedostali na slobodu. Predstavitelia vtedajšieho Slovenského štátu, verní Hitlerovi, ich bez ostychu vydali na smrť. To bola oná kolóna, ktorú letci spojeneckých armád pri Melku prepadli.

Stalo sa, že časť väzňov, ktorých transportovali z Bratislavy, koncentračný tábor prežila. V máji toho istého roku priviezli z Melku v rakvách telá svojich kamarátov domov. Deéra jednej z obeť, Terézia Kornošová-Szabová, si spomína: „Dva týždne boli rakvy označené menami obeť vyložené pred Národným divadlom. Potom ich pochovali na cintoríne v Slávičom údolí blízko pamätníka obeť prvej svetovej vojny. Neskôr ich uložili neďaleko kaplnky a Tibor Bártfay urobil pekný pamätník.“ Práve pri tomto pamätníku sa každoročne v deň obeť 19. februára schádzajú odbojári, občania, žiaci zo základnej školy v Karlovej Vsi i starostka tejto mestskej časti Ing.

Iveta Hanulíková, aby si uctili ich pamiatku a mladým pripomenuli, čo sa udialo na cestách bojov a obeť za slobodu.

Tak tomu bolo aj tento rok. Predseda Oblastného výboru SZPB Martin Krno spoločne s tajomníčkou Katarínou Frišovou položili k pamätníku kyticu kvetov. Terézia Kornošová predniesla verše a Martin Krno pripomenul osudnú cestu obeť a apeloval aj na to, aby sa mladí ľudia oboznamovali s historickými udalosťami. Zároveň uviedol, že v Bratislave bolo niekoľko ulíc, ktoré

po vojne pomenovali po známých obeť fašistického násillia, ale akoby niekomu po rokoch prekázali a premenovali ich. Na záver predniesli verše ešte žiaci školy Zuzana Tóthová a Martin Čierny.

Na záver tohto spomienkového stretnutia pri pamätníku sa odbojári so starostkou zhovárali o tom, že niekoľko rokov upozorňujú na to, že vo viacerých menách na pamätníku chýbajú písmená a napriek snahe viacerých funkcionárov mesta túto chybu neodstránili. Preto v úsilí napraviť nedostatok a očistiť pamätník chcú spojiť sily odbojári s karloveskými poslancami a vyzvať aj ďalšie mestské časti, aby sa pamätník obnovil,

ale aj aby mestské časti vytvárali vo svojich obvodoch pri výstavbe a zriaďovaní nových ulíc pamäť na ich pomenovanie po známých osobnostiach, ktoré sa zaslúžili o oslobodenie spod prisluhovania fašistickému Nemecku. Vznikol podnet, že pri vhodnej príležitosti aj v spolupráci s mestom by sa mohlo zozbierať dosť prostriedkov, aby sa vleklé nedostatky konečne odstránili a aj Bratislava aby bola viac hrdá na mužov, ktorí sa vlastným životom pričínili o slobodu a o to, že Slovensko v povojnovom hodnotení zaradili medzi víťazné, a nie medzi porazené národy.

Martin KUČEK

Bratislavskí odbojári si pripomenuli obeť Melku.

Foto: E. Peterský

Obnova hrobu a dôstojná spomienka

Členky výboru ZO SZPB Cinobaňa prijali ešte v decembri pozvanie do susednej obce Točnica, kde sa zúčastnili slávnosti, obnovy pamätnej tabule na hrobe seržanta F. V. Šelkoplasova. Tento seržant zahynul ako príslušník Červenej armády pri oslobodzovaní Československa 19. januára 1945. Je pochovaný na cintoríne v maličkaj obci Točnica.

Na miestny cintorín prišli dedičania a pozvaní hostia. Slávnostnej udalosti sa zúčastnili Branislav Hamorník, prednosta okresného úradu v Lučenci, primátorka mesta Lučenec Alexandra Pivková, poslankyňa národnej rady Slovenskej republiky Jana Laššáková, Ilias Umachanov, podpredseda Rady federácie Federálneho zhromaždenia Ruskej fede-

rácie, Andrej Šabanov, veľvyslanec-ký radca RF v Bratislave a konzul SR v Prtrohrade, Augustín Čisár.

Čestná stráž dostala povel pozor. Delegácia sa pohla smerom k veliteľovi policajnej jednotky. Ilias Umachanov predstúpil pred veliteľa a vypočul si hlásenie. V jeho obsahu boli slová dôstojnosti a úcty k hrdinovi, seržantovi Červenej armády

Fiodorovi V. Šelkoplasovovi. Potom sa položili kvety na zrekonštruovaný pomník, na ktorom je tento nápis (v slovenčine a ruštine): Na pamiatku Serž. F. V. Šelkoplasova príslušníka ČA, ktorý položil svoj život v boji pri oslobodzovaní Československa 19. januára 1945. Fotografia a kvety na hrobe sú dokumentom, že za slobodu sa muselo naozaj bojovať a mnohokrát obetovať aj svoj vlastný život, pre všetkých tých, čo prídu po nás. Všetci sme sa sústredili na vzácnom a smutnom mieste. Rozmýšľali sme a spomínali. Ticho prerušovala paľba čestnej stráže zo samopalov. Nebolo treba ani slov, všetci sme rozumeli. Kvety na hrobe sa pod vetrom ohýnali k zemi, tak ako vojaci, keď za tuhej zimy, v bojoch, im dochádzala sila. Celá spomienka mala nádych prirodzenosti a zároveň veľkoleposti ľudských činov. Zásluhu na obnove hrobu má konzul SR v Petrohrade Augustín Čisár. Technicky mu pomáhali priatelia, medzi nimi aj Elenka Ivaničová. Na záver slávnosti zaspievala krásne piesne časť súboru Alexandrovovcov.

Mária ŠVIKRUHOVÁ

predsedníčka ZO SZPB Cinobaňa

V Pezinku hodnotili

Na hodnotiacej schôdzi, ktorá sa konala 1. februára, naša ZO SZPB Pezinko privítala vzácných hostí, ktorými boli novozvolený predseda ObV SZPB Bratislava Martin Krno a predseda SZPB Pavol Sečkář.

Predseda ZO Dušan Vilim zhodnotil našu činnosť od výročnej členskej schôdze, ktorú zameriavame na naplnenie odkazu SNP „Spomínať a nezabúdať“. Hlavnou náplňou bolo odhalenie informačnej tabule druhá svetová vojna a SNP v Pezinku a okolí, spojená s mapkou bojov a pamätných miest, ktorú sme osadili v areáli pamätníka SA pri príležitosti 69. výročia SNP. Žiaľ, jednej januárovej noci t. r. ju vandali zničili. Jej obnovenie bude pre nás finančne veľmi náročné.

Navštívili sme všetky pezinské školy, ktorým sme na posilnenie vyučovania dejepisu a našich najvýznamnejších dejín odovzdali Ročenku odbojárov, zborník „Nezabudnúť“ a DVD bojov našich najvýznamnejších odbojárov. Vyzvali sme ich na napísanie prác na tému „Druhá svetová vojna a SNP“ v spomienkach štyroch generácií. Z týchto prác plánujeme zostaviť ďalší zborník. Pripravujeme dôstojné oslavy významných výročí, v čom nám pomáha mesto na čele s primátorom Oliverom Solgom a Banický spolok, najmä po materiálnej stránke. Pravidelne navštevujeme

Pohronský Bukovec, kde sme odhalili pamätnú tabuľu nášmu rodákovi gen. Karolovi Peknikovi, ktorý bojoval po boku J. Goliana a R. Viesta a padol v Bukovských vrchoch.

V sociálnej oblasti venujeme pozornosť priamym účastníkom odboja, ktorých máme sedem, ale väčšina z nich je nemobilných. Blahoželáme jubilantom a podieľame sa na rozlúčke so zosnulými členmi. Podľa možnosti im pomáhame v poradenskej činnosti.

K 70. výročiu SNP pripravujeme seminár 2. svetová vojna a SNP vo východnom a západnom odboji, zájazd do leteckého múzea v Piešťanoch a na vrch Roh pre školy a pre členov ZO zájazd do Pohronského Bukovca a na celoštátne oslavy do Banskej Bystrice.

Priami účastníci odboja odchádzajú do nenávratna, ale ZO žije a usiluje sa plniť odkaz SNP a XV. zjazdu SZPB. V roku 2013 sme prijali sedem nových členov a na dnešnej schôdzi dvoch, t. č. máme 80 členov. Veríme, že v spolupráci so všetkými našimi členmi sa nám podarí vytyčené úlohy splniť.

M. M.

Obnovenie pamätnej tabule na hrobe seržanta F. V. Šelkoplasova si pripomenuli dôstojnou spomienkou.

Foto: mš

Zrodený povstaním

V tie dni bolo na Dukle slnečno, teplo. Netradične na október, ale tí, ktorým boli venované hodiny piety, si to zaslúžili. Uplynulo práve štyridsať rokov od Karpatsko-duklianskej operácie a nech už bolo akokoľvek, nech už dejiny interpretujú tamojšie udalosti rozporuplne, mužov, ktorí bojovali za slobodu, sa patrilo uctiť si.

Spolu s pražským kolegom Lubošom Lidickým, renomovaným rozhlasovým reportérom, sme prinášali priame svedectvo o slávnostnej chvíli kladení vencov. Slnko, hudba, myšlienky venované spomienkam na bojovníkov, to všetko nám dávalo taký rytmus, že z reportáže sme sami mali dobrý pocit. Človek by sa však nemal uspokojiť. To sme si uvedomili, keď sa oproti nám vybral jeden z tamojších divá-

kov so slovami: „Počúvajte, celý čas som sledoval slávnostný akt a počúval vás v slúchadle tranzistora...“ Nám v tej chvíli nebolo všetko jedno. Pomysleli sme si, že ide o nejakého cenzora, kontrolóra, či nebudaj... a chce nám niečo vyčítať! Jeho slová nám však vyrazili dych: „... a som presvedčený, že ste to tu museli trénovať niekoľko dní aj s hudbou, aby vám to vyšlo tak ako v priamom prenose!“

Nebolo to našťastie tak. Slovo si zobral Luboš a s jemu príslovočným úsmevom popod fúzy to vysvetlil prizerajúcejmu: „Ono to není otázka tréninku, to se hluboce mylíte! To je věcí poznání a citu. Můžete se připravovat několik dní, ale když přijde ta chvíle přímého vstupu, musíte všechno propojit a jít!“

Dotyčný uznanlivo kývol hlavou, poďakoval sa za vysvetlenie, pobral sa preč a my dvaja s technikom z košického rádia do Svidníka na ďalšiu akciu. Luboš mi ešte cestou pripomenul, že to sme išli na riziko, lebo sme nemali spätnú linku z Prahy a naživo sme išli len na naše zahlásenie priamo vo vysielaní...

Tie Lubošove slová som si potom vštepoval do hlavy. Na ich základe som sa snažil tvoriť. Uvedomil som si význam jeho slov o cíte. V jeho reportážach – a robili sme ich dosť po Čechách i Slovensku – sa objavil ľudský rozmer. Lubošove reportáže boli prepletané ľudskými osudmi, nie ideológiou. Jeho vzťah k Slovákom bol priateľský, až nadštandardne. Cítil som to tak už pri reportážach z osláv 40. výročia SNP z Banskej Bystrice. Vážil som si to a povedal som mu to a on mi vzápätí odhalil svoje

súkromné tajomstvo! **Luboš sa totiž narodil 29. augusta 1944! A nech už bolo akokoľvek, osobné prepojenie s týmto momentom v histórii našich národov si nemohol neuvedomiť. Tým viac, keď dostal do vienkla priezvisko Lidický...** Až neskutočná kombinácia dátumu narodenia a priezviska, viažuca sa k dvom významným, hoci aj tragickým udalostiam.

Som presvedčený, že práve tieto mlňniky vtlačili Lubošovi pečať osobnosti, tvoriacej s citom, ale aj s humorom a schopnosťou odovzdávať skúsenosti mladším.

V tomto roku si pripomenieme 70 rokov od Slovenského národného povstania, ku ktorému vždy blahoželám aj môjmu priateľovi. Vždy sa na tom pobavíme, ale zároveň si aj uvedomujeme historický odkaz nielen jeho narodenia...

Sedemdesiate výročie SNP

Viliam RAČEK

Falošní prognostici

Slovenská verejnosť zažíva v tomto období nevídané súboje o kandidáta na prezidenta republiky. Do súbojov sa zapájajú nielen predstavitelia politických strán, ale aj prostí občania, ktorí prevažne krúčia hlavami nad trúfalosťou niektorých jednotlivcov, ktorí by si chceli zasadiť do prezidentskej kancelárie. Kandidátov predstavujú vo dvojiciach aj niektoré televízne stanice. Na začiatok sa ich spytujú niektoré základné vedomosti, ktoré by mal aspoň v hlavných rysoch poznať takmer každý trochu vzdelaný a rozhladený občan. Žasnem však nad nevedomosťou kandidátov – napríklad aj poslankyne parlamentu, ktorá sa prezentovala neznalosťou hlavných štátnych inštitúcií a ich právomocou. Iný kandidát nepoznal autora slovenskej hymny. A ďalší sa chce

vyrovnať s potlačovaním niektorých menších, hoci nevie o aké potlačovanie ide a či si Slovensko nemýli s inou krajinou. Aktuálne témy a dianie okolo nás zasahujú aj do besied s kandidátmi na prezidentský post. Niektorí politológovia na základe prieskumov hodnotia, kto by bol najlepším kandidátom za prezidenta. Spravidla vyjadrujú tendenčné názory, prevažne orientované proti kandidátovi Smeru. Vyčítajú mu napríklad, že čaká na vhodnú príležitosť, že si postavenie predsedu vlády zamieňa za volebnú kampaň. Len čo príde na tlačovú konferenciu a hovorí o ekonomických a politických postojoch Slovenska aj v rámci Európskej únie a dobrých výsledkoch, už je to volebná kampaň. Vari má predseda vlády o situácii na Slovensku mlčať,

aj keď sa pre občanov zlepšuje a rôznymi opatreniami vlády sa darí zlepšovať ekonomické a finančné postavenie našej krajiny? Prečo sa rovnako kriticky nevystupuje voči kandidátom na úrad prezidenta, ktorí v besedách aj voči verejnosti prejavujú neznalosť o úlohe prezidenta, ale aj všeobecnú nepripravenosť vykonávať takúto funkciu. A tak sa tu okrem viacerých kandidátov na funkciu prezidenta republiky stretávame aj s falošnými prorokmi a podporovateľmi oponentov voči jednému kandidátovi. Som presvedčený, že väčšina Slovákov sa v tomto predvolebnom galimatiaši vyzná a urobí si vlastný názor, komu vysloví dôveru. Aby sa neopakovala nedávna skúsenosť z volieb do Banskobystrického samosprávneho kraja.

Martin KUČEK

Čo sa zmeškalo, nedá sa dobehnúť

Slováci boli vo svete vždy hodnotení ako pracovitý národ. Či to bolo po rozpade Rakúsko-Uhorska, ale aj za prvej ČSR, či po II. svetovej vojne. Najmä po I. svetovej vojne sa jednotlivci, ale aj celé rodiny sťahovali za prácou do USA a Francúzska. Žiaľ, mnohé rodiny a jednotlivci sa už domov nevrátili.

Po I. svetovej vojne bola bieda, ale ani po skončení II. svetovej vojny národy Európy nepocítili jej hrozné následky. Od jej skončenia tohto roku bude už 69 rokov. Ľudstvo sa však nepoučilo, vo svete zúria lokálne vojny. V mnohých afrických krajinách je hlad. Na zbrojenie štáty vynakladajú obrovské sumy, ktoré by sa dali aj rozumnejšie využiť, najmä v prospech celého ľudstva. Zarážajúce je najmä pre nás starších, že nás radia medzi víťazné štáty, čo nemožno poprieť. Nemôžeme však aj po 69 rokoch od skončenia vojny porovnávať našu životnú úroveň s úrovňou štátov, ktoré vojnu prehrali, ako je Nemecko a Rakúsko. Dobré to vidieť najmä vo výške plátov a dôchodkov. Je pochopiteľné a zrejme, že celý svet postihla hospodárska kríza, z ktorej sa malé štáty, ako je náš, pomalšie a ťažšie dostávajú ako veľké štáty. Naša priemyselná výroba je závislá od vývozu. Čím viac vyvezieme, tým viac môžeme vyrobiť a zamestnať viac ľudí a tak znižovať vysokú nezamestnanosť, najmä mladých končiacich školy. V minulosti sme tento problém nepoznali. Každý musel pracovať podľa svojho vzdelania a schopností. Na taký malý štát, ako je Slovensko, 400-tisícová nezamestnanosť je príliš vysoké číslo. Doteraz sa ani jednej vláde, i keď mala čo najlepšiu snahu, nepodarilo viditeľne znížiť nezamestnanosť, na čo doplácame všetci tým, že všade nám chýbajú financie. V supermarketoch a obchodoch máme množstvo rozličného tovaru, ako aj potravín. Žiaľ, často si ich nezamestnaní a dôchodcovia s nízkymi dôchodkami nemôžu dovoliť pre nedostatok financií.

bude nepochybne priestorom na veľké oslavy, na akcie na najvyššej úrovni. Pri tejto príležitosti by som však chcel pripomenúť, že žil, či ešte našťastie žije tu taký človek, ktorý je – aj napriek administratívne rozdeleniu našich krajín – pupočnou šnúrou prepojený so Slovenskom. Ak si pri tejto príležitosti máme uctiť ľudí, prečo nie aj „malých“, ktorí nemuseli mať zbraň v ruke, tak som presvedčený, že Luboš Lidický si za jeho vzťah k histórii Slovenska zaslúži pamätnú medailu. A ak jeho vzťah vnímame ako česko-slovenský, tak prečo ho nepretaviť do Pamätnej medaily, nesúcej meno muža, ktorý stál za vytvorením spoločného štátu oboch našich národov – Milana Rastislava Štefánika?

Nech zväžia kompetentní, ale ten chlapík, ktorý sa na Dukle vybral oproti nám, by bol určite za!

Nehovor hop, kým nepodplatíš!

Staršia a naša generácia sa pričínala o rozvoj priemyslu, poľnohospodárstva, kultúry, školstva, zdravotníctva. Nezabudli sme ani na bývanie ľudí postavením sídlisk. Ľudia mali kde bývať, i keď to boli len „králikárne“. Je nám smutno, že väčšie podniky sú v rukách zahraničného kapitálu alebo zanikajú. Smutný pohľad je aj na naše rozpadajúce sa poľnohospodárstvo, živočíšnu či rastlinnú výrobu, kde by sme mohli zamestnať desaťtisíce nezamestnaných.

Vstupom do Európskej únie (EÚ) viac získavame, ako jej dávame. Našou chybou je, že tieto nám poskytnuté financie nevieme vyčerpať a veľa z nich nám prepadá. Ministri EÚ, ako aj celá EÚ by sa mala viac venovať riešeniu otázky veľkého rozdielu v životnej úrovni medzi štátmi EÚ. Aby aj malé štáty EÚ mohli presadzovať svoje práva, musia sa spojiť a tak konkurovať veľkým štátom EÚ. Dosiahnuť toho aj u nás, aby práca sa stala motivujúca pre všetkých občanov. Aby sme toho dosiahli, je potrebné neobviňovať sa navzájom, jedna vláda druhú, ale budovať na tom, čo je prospešné pre ľud – občanov. Veď máme demokraciu, vládu ľudu, a sociálnu vládu. Každá vláda ľavicová či pravicová by mala robiť tak, aby sľuby, ktoré dala voličom, aj splnila a neľadala príčiny a výhovorky, prečo sľuby nemohla splniť. Každá vláda si musí uvedomiť, že je tu pre národ, a nie národ pre ňu. Každé volebné obdobie sa raz skončí a vláda bude skladať účty svojim voličom. Voliči rozhodnú, či ju aj v ďalších voľbách zvolia alebo nezvolia.

Oskar BIELIK

(Pre Bojovník bez nároku na honorár)

Pýtajte sa ministerky zdravotníctva Zuzany Zvolenskej

Rubrika, v ktorej ministerka zdravotníctva Zuzana Zvolenská odpovedá na vaše otázky.

Tie môžete posielat' na adresu bojovník@szpb.sk.

■ **Počula som, že v niektorých liekoch je látka, ktorú drogovo závislé osoby môžu využiť na výrobu pervitínu, má možnosť ministerstvo zdravotníctva nejakým spôsobom obmedziť takýto postup?** Katarína Z., Martin

Túto problematiku sme riešili a výsledkom je, že predaj voľne dostupných liekov s obsahom pseudoefedrínu na Slovensku má ďalšie obmedzenia. Do zoznamu liekov, ktoré môžu lekáre vydať len v presne určenom počte balení, pribudnú ďalšie dva nové registrované lieky. Ide o horúce nápoje proti chrípke a prechladnutiu. Oba lieky obsahujú drogový prekursor pseudoefedrín v granulovanom prášku. Po novom už lekáre vydajú pacientovi len jedno alebo dve balenia lieku.

Vydaný počet balení lieku s obsahom pseudoefedrínu nesmie obsahovať viac ako 720 mg pseudoefedrínu. Z takého množstva sa nedá získať omamná alebo psychotropná látka, ktorá by sa mohla zneužiť na nezákonné účely. Nové opatrenie obmedzí nákupy neprimeraného množstva tohto druhu voľnopredajných liekov. Hlavným dôvodom ďalšieho obmedzenia predaja voľne dostupných liekov obsahujúcich drogový prekursor je, že ich narkomani často zneužívajú na domácu výrobu pervitínu. Pseudoefedrín samotný nie je omamnou ani psychotropnou látkou, ani na toto liečivo nevzniká návyk. Osoby závislé od omamných alebo psychotropných látok, resp. díleri týchto drog, dokážu z väčšieho množstva pseudoefedrínu získať omamnú alebo psychotropnú látku, ktorú buď užívajú, alebo predávajú.

Predaj voľne dostupných prípravkov s obsahom pseudoefedrínu MZ SR prvýkrát obmedzilo v roku 2010. Obmedzenie predaja sa týkalo 21 druhov liekov. Hoci výdaj týchto liekov nie je viazaný na lekársky predpis, lekárnici ich mohli vydávať len v takom počte balení, aké je potrebné na jeden liečebný cyklus. V roku 2011 do zoznamu potenciálne „zneužívateľných“ liekov pribudol jeden a v roku 2012 ďalšie dva lieky. MZ SR tentoraz predaj liekov obsahujúcich pseudoefedrín obmedzuje štvrtýkrát. Na zozname bude po novom 26 druhov liečiv.

Nie všetky tuky sú škodlivé

Význam tukov v strave je dlhodobo rozoberanou témou so všeobecným záverom, že sú škodlivé. Najnovšie štúdie však poukazujú na to, že úplné odstránenie tukov z jedálneho lístka je chybou. „Úplne vylúčiť tuky zo stravy nemožno. Dôležité je však ustrážiť ich množstvo a výber,“ uviedla odborníčka zo Združenia pre zdravie a výživu Alžbeta Béderová.

Potreba tukov podľa jej slov veľkom klesá, no závisí aj od fyzickej aktivity každého jednotlivca. „Na dennej tvorbe energie by sa tuky

užívajúce zlych tukov zvyšuje hladinu cholesterolu v krvi, a tým aj riziko vzniku srdcovo-cievnych ochorení.

vočičných zdrojov, druhú tretinu by mali tvoriť mononenasytené mastné kyseliny a tretia tretina by mala pozostávať z polynenasytených n-6 a n-3 mastných kyselín.

„Ak budeme často jedávať mastné jedlá bohaté na cholesterol a nasýtené mastné kyseliny a pritom neprijmeme dostatok potravín bohatých na vlákninu, náš orga-

Ak budeme často jedávať mastné jedlá bohaté na cholesterol a nasýtené mastné kyseliny a pritom neprijmeme dostatok potravín bohatých na vlákninu, náš organizmus nestihne všetok nadbytočný cholesterol vylúčiť.

Ilustr. foto: TASR – M. Turanovič

mali podieľať 25 až 35 percentami. Pozor si však treba dávať na skryté tuky prítomné v mliečnych, mäsových či obilninových výrobkoch a, samozrejme, v sladkostiach. Tie často tvoria v príjme až 65 percent, čo je veľa,“ upozornila lekáarka s tým, že nadmerné

Pre správnu životosprávu je dôležitá hlavne štruktúra prijatých tukov, pri ktorej sa odporúča dodržať tretinové pravidlo zastúpenia jednotlivých typov mastných kyselín. Jednou tretinou by sa na tvorbe energie mali podieľať nasýtené mastné kyseliny zo ži-

nizmus nestihne všetok nadbytočný cholesterol vylúčiť. Výsledkom bude trvalo zvýšená hladina „zlého“ LDL cholesterolu v krvi a vyššie riziko aterosklerotického procesu so všetkými zdravotnými následkami,“ zhrnula odborníčka na výživu.

Red TASR

Izrael ocenil piatich Slovákov za záchranu svojich spoluobčanov počas holokaustu

Ďalších päť Slovákov získalo najvyššie izraelské ocenenie Spravodliví medzi národmi. Za záchranu židovských spoluobčanov počas holokaustu im ho 11. februára udelil Izraelský štát a jeho múzeum holokaustu Jad vašem. Na slávnostnom večere v Zrkadlovej sieni bratislavského Primaciálneho paláca sa zúčastnili mnohí hostia.

„Najmä hrôzy histórie si treba pripomínať, aby sa neopakovali. Tento deň je zvláštny tým, že sú ocenení ľudia, ktorí zachránili deti, budúcnosť Izraela. Ďalší naši občania sa takto zapíšu do jeho histórie, keď ohrozovali vlastný život, aby zachránili druhých,“ zdôraznil prezident SR Ivan Gašparovič.

Aj predseda vlády SR Robert Fico pripomenul občiansku statočnosť, ľudskú solidaritu a odvahu Slovákov, ktorou sa vedeli vzoprieť neľudskosti. „Každý z našich prežíval muku strachu, lebo ohrozoval svoju rodinu. Sú to odvážne príbehy zo života,“ pripomenul premiér.

Príbuzní už nežijúcich záchrancov prebrali medailu a čestný diplom z rúk veľvyslanca štátu Izrael na Slovensku Alexandra Ben-Zviho.

Trenčanom Petrovi a Márii Rehákovcom udelili ocenenie za záchranu šesťtýždňovej dcéry Zity manželov Ignáca a Alžbety Löwenbeinovcov, ktorú v auguste 1944 ako vlastnú prichýlili vo svojom dome pred nemeckou

deportáciou do koncentračného tábora. Jej rodičia utiekli do hôr, kde sa im podarilo prežiť posledné mesiace vojny. Po oslobodení sa Löwenbeinovci vrátili k Rehákovcom a trvalo niekoľko týždňov, kým našli nový domov a mohli si vziať svoje dieťa späť.

So záchrancami boli v kontakte až do Máriinej smrti (1959). Potom sa kontakt pretrhol a obnovil v roku 2012 medzi synom rodiny Rehákovcov, Petrom, a Zitou Löwenbein-Kurzovou. Peter prevzal ocenenie aj sa stretol so Zitou.

Pavol a Anna Hriadelovci-Božích sú tiež poctení múzeom za záchranu deväťročnej Hedvivy Kleinovej z Považskej Bystrice. Anna Hriadelová bola jej pestúnkou. Hedvigu a jej rodičov

odvliekli do pracovného tábora v Novákoch. V auguste 1944 tam vypukol šarlach a Hedvigu museli hospitalizovať. Keď sa to Anna dozvedela, cestovala za ňou každý druhý deň zo svojej dediny Ladce do trenčianskej nemocnice. Vypuklo Slovenské národné povstanie, Nemci obsadili Slovensko a pokračovali v prenasledovaní Židov. Rodičia Hedvivy predtým, ako sa pripojili k partizánom, poprosili Annu, či by sa mohla postarať o ich dcéru. Anna súhlasila a napriek udaniu a rôznym problémom sa s manželom o Hedvigu starali ako o vlastnú dcéru. Tá v roku 1949 emigrovala do Izraela a zmenila si meno na Aviva. V mene strýka a tety prevzal ocenenie Peter Berčík.

„Múzeum uznalo týchto záchrancov 22. februára 2004, ale až po desiatich rokoch mohlo byť udelené vyznamenanie, pretože zachránená Aviva Glinauer dlho nenašla na Slovensku príbuzných záchrancov. Toto vyznamenanie musí niekto prevziať,“ zdôvodnil riaditeľ

Múzea židovskej kultúry Pavol Meššan.

Evanjelický kňaz zo Slatiny nad Bebravou Pavel Chorvát bol záchrancom viacerých židovských občanov. Z nich Jozef Marták po druhej svetovej vojne emigroval do USA, poslal Chorvátovi ďakovný list z Nashvillu a Margita Feldmannová v auguste 1968 emigrovala do Švajčiarska. Jej veľká životná túžba bola, aby odvážne a nezištné konanie kňaza Chorváta bolo pripomenuté a ocenené. On počas vojny sa otvorene staval proti fašistickému režimu, za čo ho prenasledovali štátne orgány. Keď sa v roku 1942 začalo kruté prenasledovanie a deportácie Židov do koncentračných táborov, Chorvát pre nich vybavoval falošné rodné listy a pomáhal im dostať sa do bezpečia.

Titul Spravodliví medzi národmi udeľujú každoročne, aby ním vyjadrili úctu a nesmierny obdiv nad veľkými činmi obyčajných ľudí, ktorí riskovali vlastný život, aby zachránili prenasledovaných židovských spoluobčanov. Je prejavom vďaka židovského národa ľuďom nežidovského pôvodu za záchranu Židov. Tieto mená pribudnú k doterajším 534 vyznamenaným Slovákom a budú navždy vytesané do kameňa v spomínanom múzeu.

Pavol ERDZIAK, TASR

Na snímke ocenený Peter Rehák (vľavo) a veľvyslanec štátu Izrael v SR Alexander Ben-Zvi.

Foto: TASR – Š. Puškáš

Členovia Slovenského zväzu protifaš

V Bernolákove sa počet členov SZPB zdvojnásobil

Očarujúci kultúrny program pripravili mladší žiaci Základnej umeleckej školy v Bernolákove účastníkom hodnotiacej schôdze ZO SZPB Bernolákovo. Patril i pamiatke zosnulého predsedu Ladislava Jaču a všetkých tých členov ZO, ktorí sa stretnutia nedožili.

Na schôdzi sme vyhodnotili činnosť organizácie za rok 2013, schválili sme správu o hospodárení a predbežný plán podujatí na rok 2014 a nezabudli sme ani na našich jubilatov. Odovzdali sme členské preukazy siedmim novým členom a schválili členstvo ďalším štyrom. Počet členov našej organizácie sa za posledné roky zdvojnásobil. Rast členskej základne je ovplyvnený prehĺbením aktivít na uchovanie historických a kultúrnych hodnôt a organizovaním kvízov, besied či zájazdov.

Za predsedníčku organizácie sme zvolili Teréziu Varečkovú a za tajomníčku Annu Zemanovú.

V diskusii vystúpila aj Katarína Frišová, tajomníčka Oblastného výboru SZPB v Bratislave,

a Zdenko Marton, vedúci organizačného oddelenia ÚR SZPB. Je pre nás veľkým uznaním ich kladné hodnotenie našich aktivít a plánov. Zástupca starostu obce Stanislav Bečica informoval o aktuálnom dianí v obci – o postupe vo výstavbe kanalizácie, činnosti Domu seniorov a pod. Nešetril slovami uznania na činnosť ZO SZPB a ďalších organizácií.

V závere T. Varečková vyjadřila vďaka členom výboru za zodpovednú prácu, ktorú pre Zväz vykonávajú. Poďakovanie patrí aj ďalším členkám, ktoré pripravili občerstvenie, a sponzorom – Obecnému úradu za príspevok na dopravu, Igorovi Tvaroškovi, Dušanovi Boškovi a Eve Šticovej za ich nezištnú pomoc. ZO SZPB Bernolákovo

Detvu oslobodili po ťažkých bojoch

Trinásteho februára 1945 bola po ťažkých bojoch, vedených v zložitých zimných podmienkach, oslobodená Detva. O náročnosti svedčí celý rad faktov. Oslobodzovacie vojská potrebovali na zvládnutie 35-kilometrového úseku od Lučenca po Detvu a o jeho očistenie od fašistických vojsk celý mesiac. A ďalší celý mesiac trvali boje do „len“ 20 km vzdialeného Zvolena.

Ešte pár dní pred porážkou Nemcov gestapo zatklo a neskôr popravilo sedem občanov Detvy, ktorých obvinili zo spolupráce s partizánmi. Na konci januára Nemci na rozhraní Detvy a Budinej obesili 18 civilných obyvateľov a jedného zastreli. Medzi nimi boli traja občania Detvy. Oslobodzovacie jednotky z divízie 51. armádneho zboru ČA za pomoci partizánov a vojakov II. československej paradesantnej brigády, ktorí operovali v tle nepriateľa v horskom masíve Poľany, prenikli cez zasnežené stránne Poľany do Detvianskej kotliny koncom januára 1945. Tieto historické fakty boli spomenuté pri oslavách 69. výročia Detvy, ktoré organizoval MsÚ Detva spolu so ZO SZPB Detva a za spoluúčasti s politickými organizáciami.

Oslavy sa začali pietnym aktom položením vencov a kytíc k Pamätníku padlých na Námestí SNP. Potom členovia speváckeho súboru SENIOR z Klubu dôchodcov č.4 zaspievali štátnu hymnu. „Boli to príslušníci Červenej armády a rumunskí vojaci, ktorí priniesli nášmu mestu a jeho obyvateľom mier. Ulice nášho mesta aj tu v okolí pomníka, okolité lazy a osady si pamätajú vtedajšiu strelbu, boj, vojnu,

odvahu, strach, smrť. Mnohí zaplatili najvyššiu daň a ich obeť sa stala našou vstupenkou ku slobode. Pripomeňme si nezmatateľné miesto a stále živý a inšpirujúci odkaz oslobodzovacích bojov. Sú to historické medzníky, ktoré sa hlboko vryli do povedomia generácií,“ povedal primátor Detvy Ján Šufliarský.

Zároveň dodal, že v uplynulom období, ale aj v súčasnosti, sme svedkami toho, že mnohé udalosti 2. svetovej vojny sú predmetom prekrúcania a účelového prispôsobovania sa rôznym politickým i ideologickým záujmom. „Preto svoje vystúpenie ukončím slovami, že človek žije potiaľ, pokiaľ žije pamäť, a preto všetci padlí vojaci a civilní obyvatelia za našu slobodu ostanú v myšliach generácií navždy živí.“

Primátor poďakoval účastníkom osláv za účasť, zvlášť príslušníkom mladej generácie, ktorých sa na oslave oslobodenia mesta zišlo niekoľko desiatok zo všetkých detvianskych základných a stredných škôl. Stretnutie pri Pamätníku padlých ukončil spevácky súbor SENIOR hymnickou piesňou Kto za pravdu horí. Členovia ZO SZPB potom pokračovali svojou členskou schôdzou.

Plk.v.v. Dušan ŠABLATÚRA
predseda ZO SZPB v Detve

Slávnostný príhovor pri príležitosti oslobodenia predniesol primátor Detvy.

V Detve si pripomenuli oslobodenie mesta.

V Utekáči žiarili lampióny

Pred pár dňami sme si my, členovia ZO SZPB Utekáč, i ostatní obyvatelia obce pripomenuli 69. výročie oslobodenia našej obce.

Pamätníci tejto udalosti pomaličky spomedzi nás odchádzajú do večnosti. Snáď i preto sme sa rozhodli my, členovia výboru SZPB, oprášiť rokmi zabudnutý scenár a obnoviť tradíciu osláv s lampi-

ónovým sprievodom (moderným žargónom povedané sviečkovým pochodom). Svojou účasťou nás za oblastný výbor v Lučenci poctila p. Švikruhá. Srdečný a neformálny príhovor adresovala všetkým

prítomným, nielen tým skôr narodeným, ale i nastupujúcej mladej generácii. Akcia bola až nad očakávanie vydatená a bohatá na účasť. Hosťami podujatia boli i členky výboru ZO SZPB Kokava nad Rimavicou. Zastúpené tu boli snáď všetky vekové skupiny Utekáčanov

istických bojovníkov sú stále aktívni

Foto: E. Mühlbergerová, archív Podpoilianskeho múzea

Foto: E. Mühlbergerová, archív Podpoilianskeho múzea

Pohľad na účastníkov členskej schôdze ZO SZPB v Bernolákove.

Foto: ZO SZPB Bernolákovo

Na stretnutí predsedov základných organizácií SZPB, ktoré patria pod Oblastný výbor v Trnave, sa zúčastnil aj predseda SZPB Pavol Sečkář.

Foto: ed

Lampiónovým sprievodom si v Utekáči pripomenuli oslobodenie obce.

Foto: gš

Trebišovčania hodnotili

Dvanásteho februára zasadalo Plénum ObIV SZPB v Trebišove. Na zasadnutí sa zúčastnilo 19 členov, čo predstavuje 79 % účasť.

Predseda ObIV SZPB v Trebišove Milan Urban predstavil členom Pléna ObIV SZPB nových predsedov ZO SZPB, od ktorých sa očakáva oživenie činnosti v jednotlivých ZO. K zmene došlo v týchto ZO SZPB: predsedom ZO Trebišov 1 funkciu prijal Alexander Bosnyak, v ZO Trebišov 3 Vladimír Kočíš, v ZO Lastovce František Nemet a v ZO Zempl. Teplica Pavol Ferenc. Naším cieľom v tomto roku je založiť ďalšie ZO vo Veľkej Tŕni a v Kyste.

Predmetom zasadnutia bola Správa o činnosti ObIV SZPB od jeho posledného zasadnutia, ktoré sa konalo 5. novembra. Naša oblastná organizácia eviduje 498 platiacich členov, z toho 29 priamych účastníkov bojov v II. svetovej vojny. V obciach Lastovce, Kuzmice, Novosad, Parchovany, Slivník, Slovenské N. M., Streda n/Bodrogom, Veľaty a Zempl. Teplica sú starostovia naši členovia. Keďže sa ešte vo všetkých ZO neuskutočnili členské schôdze, predseda ich vyzval na ich realizáciu. V mnohých ZO si zasadnutia naplánovali na 8. marec, kedy sa zasadnu-

tia spoja s oslavami MDŽ. Kladne bola hodnotená účasť kladenia vencov na Dargove a následne na vystúpení Alexandrovovcov v Košiciach. Najbližšiu akciu plánujeme na 1. mája, kladenie vencov v maďarskej obci Hejce. Pri páde lietadla so slovenskými vojakmi tam zahynuli aj dvaja vojaci z Plechotíc a Novosadu, v ktorých máme základné organizácie, iniciatíva vyšla práve z ich radov.

Veľký dôraz sme dali na účasť na 69. výročí ukončenia vojny a víťazstva nad fašizmom v Bratislave na Slavíne, ale najmä účasť na 70. výročí SNP v Banskej Bystrici. Záujem členov a ich rodinných príslušníkov je pomerne veľký a vypravíme možno dva autobusy od Čiernej n/Tisou až po Dargov. Dôraz sme položili na voľby prezidenta SR.

Tajomník ObIV SZPB Milan Malý na zasadnutí vo svojom vystúpení vysvetlil smernice o hospodárení a zákon o protifašistickom odboji. Člen ORaKK Jozef Fedor predniesol správu ich činnosti za rok 2013.

Milan URBAN, predseda ObIV SZPB

(Pre Bojovník bez nároku na honorár)

V Trnave zasadali predsedovia základných organizácií

Začiatkom februára sa v Trnave zišli predsedovia desiatich základných organizácií SZPB oblastnej organizácie Trnava. Pozvanie na poradu prijali aj predseda SZPB Pavol Sečkář a vedúci organizačného oddelenia Kancelárie ÚR SZPB Zdenko Marton.

Hlavnou témou rokovania bola príprava osláv 70. výročia Slovenského národného povstania v Trnave, Hlohovci a okolitých obciach. Pozornosť sa venovala tiež zákonu o protifašistickom odboji, postavení a pôsobnosti Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov.

Pavol Sečkář pozdravil prítomných a poďakoval im za prácu. Informoval o činnosti Ústrednej rady SZPB, o výsledkoch rokovaní s predstaviteľmi vlády, o uskutočnených zmenách, aj o pripravovaných podujatiach. Tým zároveň pozval členov na ústredné oslavy výročia SNP do Banskej Bystrice v auguste. Takisto vyzval aj na účasť v prezidentských voľbách.

Predseda SZPB predstavil nového vedúceho organizačného oddelenia Zdenka Martona.

Účastníci schôdze na záver zablahoželali Pavlovi Sečkářovi k životnému jubileu, ktoré nedávno oslávili. Popriali mu hlavne pevné zdravie, veľa síl a úspechov pri vedení Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov. Riaditeľ Vojenského archívu – centrálnej registratúry v Trnave a zároveň Predseda Oblastného výboru SZPB Jozef Petráš mu odovzdal Pamätnú medailu VA – CR, ako poďakovanie a uznanie za šírenie odkazu SNP a národnooslobodzovacieho hnutia a v prospech jeho priamych účastníkov.

Emília DÍTEOVÁ

od pamätníkov až po celkom maličkých drobcov. Večerné šero ozvláštnilo svetlo lampiónov, reprodukované piesne Alexandrovovcov podfarbovali atmosféru slávnostných chvíľ, i snehové vločky padali ako pozdrav z neba, aby umocnili čaro piety a spomínania... Bolo to dôstojné a krásne.

Žiaľ, dnešná doba nie je príliš naklonená podobným aktivitám.

Je akýmsi módnym trendom všetko minulé dehonosovať, bagatelizovať, zosmiešňovať. No nikto, hoc ako vplyvný, nemá právo povýšenecy prekrúcať historické skutočnosti. Zvláštnym fenoménom je, že azda každý mladý Slováčik vie, čo je Halloween či Svätý Valentín, no históriu svojho národa nepozná ani v hrubých črtách. Fakt, že druhá svetová

vojna bola najkrvavejším vojnovým konfliktom v dejinách ľudstva, je nepopierateľný a všeobecne známy. No spomienky na tento čas utrpenia a beznádeje matnejú len v myšliach dosiaľ žijúcich pamätníkov, ktorých je čoraz menej. Preto hlavne my, členovia SZPB, nemlčme, rozprávajme, spomínajme.

Gabriela ŠUSTEKOVÁ
tajomníčka ZO SZPB

Slovenské historické osobnosti 1939–1945

Pavol JAMRICH major, veliteľ práporu v SNP

*15. 7. 1910 Repište, okres Revúca
†18. 6. 1983 Bratislava

Po skončení reálneho gymnázia s maturitou v Revúcej, Rožňave a Rimavskej Sobote nastúpil v roku 1931 do ŠDPZ v Košiciach. Následne v rokoch 1932 až 1934 absolvoval Vojenskú akadémiu v Hraniciach a 1. 7. 1934 bol ako poručík pridelaný k horskému p. pluku 4 Jelšava. Do slovenskej armády vstúpil 15. 3. 1939 ako npor. pechoty a veliteľ náhradnej rotu hraničiarskeho práporu 9 v Klenovci. Zúčastnil sa poľ. ťaženia vo funkcii pobočníka veliteľa

p. pl. 6. Od 1. 12. 1939 bol prevelený na MNO na spravodajské odd. ako spravodajský referent. 1. 4. 1940 ako stotník pechoty premiestnený do VAK Banská Bystrica. Po 7 mesiacoch bol

premiestnený na VPV do Banskej Bystrice ako veliteľ štábnej rotu. Od 7. 7. 1941 až do 20. 2. 1942 sa v rámci RD zúčastnil ťaženia slovenskej armády proti ZSSR. Po návrate z východného frontu sa 15. 9. 1942 stal ZV Štátnej slovenskej vojenskej reálky (ŠSVR) v Banskej Bystrici, kde i zakončil svoju voj. kariéru a následne 28. 3. 1944 bol prezentovaný k žandárstvu v hodnosti stotník pechoty.

Vypuknutie SNP ho zastihlo v Humennom, kde bol 31. 8. 1944 aj so svojimi kolegami odzbrojený a zatknutý. Zo zajatia sa mu hneď na druhý deň podarilo utiecť na povstalecké územie a 18. 9. 1944 prevzal velenie 16. p. pr. „Chryzantéma“, ktorý

pôsobil v okolí Revúc. Jadro práporu tvorili záložníci z breznianskych kasární. Bojová úloha pr. spočívala v obrane smeru Jelšava – Revúca – Muráň – Červená Skala a zároveň aj Tisovec – Brezno.

Začiatkom októbra 1944 bol vyslaný plk. J. Tlachom do Kordíkov a tiež bol poverený úlohou, aby na úseku Vyhnatová – Flochová vybudoval obranu. Až do potlačenia Povstania sa jeho jednotke pomerne úspešne darilo odražať nemecký nápor. Po potlačení SNP pôsobil v ilegality a najprv spolupracoval ako spravodajca s partizánskou skupinou „Stalin“ kpt. Nováka, od decembra 1944 pracoval pre spravodajský oddiel veliteľa 4. partizán-

skej brigády, ktorá mala základňu na masíve Nízkyh Tatier na Magurke. V apríli 1945 sa prihlásil do služby v čs. armáde, odkiaľ ho gen. M. Ferjenčík uvoľnil do služieb Zboru národnej bezpečnosti, a 6. apríla 1945 sa v hodnosti mjr. stal oblastným veliteľom ZNB v Zlatých Moravciach. Od 1. 11. 1945 do 10. 10. 1950, keď bol preložený do zálohy, pôsobil ako prednosta bezpečnostného oddelenia, veliteľ poriadkovej zložky na povereníctve vnútra v Bratislave. Počas služby v ZNB sa zúčastnil boja proti bandám UPA.

(P. KRALČÁK)

(Prevzaté z knihy *Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939–1945*, ktorú vydal Vojenský historický ústav v Bratislave v roku 2013.)

Jozef DOBROTKA major, veliteľ tankového pluku Východoslovenskej armády

*9. 12. 1908 Bojnice, okr. Prievidza
†17. 1. 1994 Zvolen

Absolvent ŠDPZ v Košiciach a Vojenskej akadémie v Hraniciach (1929–1931). Po vstupe do slovenskej armády vykonával vojenskú službu výlučne v rámci PÚV v Turčianskom Svätom Martine. Od marca 1939 najprv ako I. pobočník

veliteľa a od februára 1940 ako veliteľ I. práporu 17. 5. 1939 povýšený na stotníka pechoty. Na východnom fronte slúžil 23. 6.–27. 8. 1941 ako veliteľ tankového práporu, bol faktickým veliteľom tankových vojsk slov. rýchlych zväzkov. Účastník bojov pri Wojtkovej, Konuškach a Lipovci. 1. 7. 1941 povýšený na mjr. útvaru. Po návrate domov opäť veliteľ I. pr., 15. 12. 1942 prevzal velenie celého pluku. Odbojovým hnutím kontaktovaný nebol, nakoľko

bol známy svojím ľudáckym a germanofílskym presvedčením. Od leta 1944 veliteľ kombinovaného tankového pluku Východoslovenskej armády. Po odzbrojení jednotky Nemcami 31. 8. 1944 pridal sa k partizánskemu zväzku „Čapajev“, kde pôsobil v hodnosti mjr. ako veliteľ partizánskeho oddielu „Bohdan Chmeľnický“. Ten viedol v ťažkých bojoch pri obrane Čergova, 4. 9. 1944 však bol oddiel rozbitý a utrpel značné straty. Následne sa ukrýval na

rôznych miestach. 13. 12. 1944 bol zaistený príslušníkmi SD a väznený do 2. 4. 1945.

Po vojne bol na základe previerok povolaný do činných služieb až v marci 1947, zastával však len nižšie veliteľské funkcie (okrem iného ako veliteľ 25. samostatného práporu v Klatovoch). Jeho ďalšie osudy nie sú známe.

(A. MASKALIK)

(Prevzaté z knihy *Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939–1945*, ktorú vydal Vojenský historický ústav v Bratislave v roku 2013.)

Protipartizánske jednotky Edelweiss a Jozef operovali na Slovensku

Počas okupácie Slovenska, ktorú nacistické vojská začali 29. augusta 1944, boli vytvorené špeciálne protipartizánske jednotky – Abwehrgruppe 218 s krycím názvom Edelweiss a Stíhací zväz Juhovýchod – Stíhacia skupina Slovensko s krycím názvom Jozef. Ich úlohou bolo potlačenie odporu povstalcov a represie voči civilnému obyvateľstvu na okupovanom území.

Koncom septembra 1944 sa v Žiline začala formovať protipartizánska jednotka majora grófa Erwina Thun-Hohensteina Edelweiss. Jednotka pozostávala zo štyroch samostatných častí – kozáckeho, kaukazského, nemeckého a slovenského oddielu. Veliteľom slovenského oddielu bol Ladislav Nižňanský.

Príslušníci Abwehrgruppe 218 Edelweiss operovali hlavne na strednom a západnom Slovensku. Jednotka buď likvidovala civilné obyvateľstvo v obciach a osadách, alebo prepadávala nepripravených partizánov. Využívala pritom preoblečenie za partizánov a znalosť slovenčiny a ruštiny členov skupiny. Počas svojej existencie podnikla približne 50 protipartizánskych akcií, pričom zabila asi 300 a zajala asi 600 partizánov a civilistov. Vyčíňanie jednotky na Slovensku vyvrcholilo v januári a februári 1945 vypálením obcí Kľak a Ostrý Grúň – zomrelo pritom 146 ľudí, v obci Kšinná popravili 18 ukrývajúcich sa židovských civilistov.

Abwehrgruppe 218 Edelweiss zanikla v dôsledku víťazného postupu sovietskej Červenej armády 20. apríla 1945. Thuna

a Nižňanského 9. mája 1945 zajali sovietske vojská a odoslali ich do zajateckého tábora v Neuhause. Thun bol neskôr odsúdený na trest smrti. Ladislav Nižňanský zomrel vo veku 94 rokov 23. decembra 2011. Krajinský súd v nemeckom Mníchove ho odmietol vydať na Slovensko, keďže nebola dostatočne preukázaná jeho vina na masakroch a už mal nemecké štátne občianstvo. Na začiatku 60. rokov 20. storočia, keď už Nižňanský žil v emigrácii v Nemecku, ho súd v Banskej Bystrici odsúdil na trest smrti za to, že sa podieľal na spomínaných masakroch. Po ukončení 2. svetovej vojny Nižňanský údajne spolupracoval s americkou tajnou službou CIC a pracoval ako redaktor pre zahraničné vysielania Hlasu Ameriky a Slobodnej Európy. Európsky zatýkací rozkaz na bývalého veliteľa protipartizánskej jednotky Edelweiss Ladislava Nižňanského bol pre jeho úmrtie odvolaný. Taktiež bolo zrušené pátranie po ňom.

Protipartizánska jednotka SS Jozef, zložená z českých a slovenských Nemcov a hlinkovcov, sa začala formovať v Bratislave 10. septembra 1944. Pôsobila na

Morave a na Slovensku. S pomocou provokatérov sa dostávali jej členovia k partizánom a ich pomocníkmi, ktorých potom likvidovali. Známe sú vyhladzovacie akcie v obci Prlov a v Trenčianskych Tepliciach. Obec Ploština pri Zlíne vypálili a časť jej obyvateľov zhorela zaživa. Na Slovensku vraždili aj v obciach Šíповé a Zvolenská Nimnica.

Mimoriadnu brutalitu prejavil zástupca veliteľa jednotky Werner Tutter. Riadil akcie v obciach Ploština a Prlov, vyznačoval sa krutým vypočúvaním, vydal rozkazy na vraždenie a sám sa na ňom podieľal.

Tuttera v roku 1948 odsúdili v Bratislave za kolaboráciu na šesť rokov, bol však amnestovaný a v roku 1954 sa aj s rodinou vysťahoval do Nemeckej spolkovej republiky (NSR). Skutočnosti o vraždách tohto nacistického zločinca vyšli najavo až v roku 1962 počas trestného stíhania teroristickej skupiny Edelweiss v Banskej Bystrici. Okrem toho

sa ukázalo, že niektorí bývalí českí ministerskí úradníci v 60. rokoch 20. storočia kryli Tuttera, čím znemožnili jeho spravodlivé potrestanie. Werner Tutter zomrel v roku 1983 v NSR.

Teroristická protipartizánska činnosť však nebola hlavnou úlohou jednotky. Bola len

prostriedkom na výcvik diverzantov, ktorí sa pripravovali na dlhodobú záškodnícku činnosť v tle sovietskej armády a potom na území Československa. Tieto ciele sa však nepodarilo naplniť. Jednotku SS Einhart Jozef sovietske jednotky zlikvidovali 11. apríla 1945.

red

Ladislav Nižňanský, bývalý veliteľ protipartizánskej jednotky Edelweiss, obvinený z účasti na masakroch v slovenských dedinách Ostrý Grúň a Kľak. Ilustr. foto: TASR/AP

Jubilanti ZO SZPB sa dožívajú

- **Andrejová:** Anna Simková 92, Anna Murinová 75, Jozef Simko 70 a Ján Mačej 60 rokov.
- **Bardejov 1:** Jozef Lukáč 94 rokov.
- **Bardejov 2:** Anna Kazimirová 81 a RSDr. Jozef Keselica 70 rokov.
- **Bardejov 3:** Anna Kendrová 87, Aladár Kunst 84 a Jozef Tulenko 60 rokov.
- **Bardejov 4:** Ján Hiščár 89, Mária Švedová 70 a Mária Mihaliková 65 rokov.
- **Bratislava 3:** Petronela Pavlíková 80 rokov.
- **Bratislava 7:** Mária Dobrotková 88, Anna Haličková a Celestín Smoleň 87 rokov.
- **Bratislava 9:** Elena Drinková 92 a JUDr. Margita Kováčová 70 rokov.
- **Bratislava 12:** Emil Richter 85 rokov.
- **Bratislava 15:** Július Spišiak 91 rokov.
- **Bratislava 16:** Emil Praskáč 87 a Anna Vidrová 86 rokov.
- **Bratislava 18:** Jozefína Igažová 91 a Anton Repík 81 rokov.
- **Bratislava 24:** JUDr. Štefan Kusý 88 rokov.
- **Bernolákovo:** Ing. Matej Biskupič 70 rokov.
- **Banská Bystrica – Tr. SNP/A:** Ing. Jozef Kostúrik 85 rokov.
- **Banská Bystrica – Radvaň:** Pavol Barth 80 rokov.
- **Banská Bystrica – Obr. mieru:** Ing. Ivan Pčolinský 89 rokov.
- **Bojnice:** Emília Ajtnerová 85 rokov.
- **Budkovce:** Ján Palinský 91, Mária Benejová 82 a Helena Bakajsová 80 rokov.
- **Bracovce:** Mária Lukačová 86, Anna Jacková 85 a Anna Tatarová 82 rokov.
- **Čaňa:** Jozef Tilimon 50 rokov.

- **Dolná Krupá:** Magdaléna Galgóciová 65 rokov.
- **Dunajská Streda:** Ján Bella 91 a Emília Novotná 84 rokov.
- **Humenné 1:** Alžbeta Jakubová 87 rokov.
- **Hrachovo:** Jozef Klimo 55 rokov.
- **Hniezdne:** Jozef Majostek 70 rokov.
- **Hostie:** Jozef Vida a Štefan Krajčo 91, Štefan Krajčo 30 rokov.
- **Hronec:** Júlia Englerová 83, Dezider Gromus 81 a Samuel Lányi 75 rokov.
- **Hažlín:** Anna Tomondyová 83 a Mária Olahová 70 rokov.
- **Chmeľová:** Jozef Goc 88 rokov.
- **Choňkovce:** Mária Banková 91 a Mária Copková 84 rokov.
- **Jovsa:** Irina Borzová 87 rokov.
- **Kremnica:** Ivan Kraml 70 rokov.
- **Kobeliarovo:** Zuzana Kováčová (č.d.65) 84 rokov.
- **Kanianka:** Jozef Čecho 91 rokov.
- **Križ:** Anna Tejová 88 a Mária Ševcovová 45 rokov.
- **Kurov:** Pavel Kost 60 rokov.
- **Levice:** Anton Šebo 81 a Karolína Beňuchová 75 rokov.
- **Lučenec 1:** Mária Čavojová 70 rokov.
- **Lučenec 2:** Pavel Mikuláš 70 rokov.

- **Lastovce:** Barbora Uporská 86 rokov.
- **Ladomirová:** Jozef Nic 55 rokov.
- **Ľubietová:** Júlia Hiadlovská 80, Klára Hirková 70, Milena Vachová a Anna Rovná 65 rokov.
- **Miková:** Fedor Hošak 65 rokov.
- **Mestisko:** Ivan Novák 65 rokov.
- **Medvedie:** Peter Humenik 60 rokov.
- **Myjava:** Anna Bagalová 80 rokov.
- **Medzibrod:** Valika Šutáková 60 rokov.
- **Melčice – Lieskové:** Helena Morišová 55 rokov.
- **Miezgovce:** RSDr. Dušan Šišmiš 85 rokov.
- **Michalovce 1:** Mikuláš Kopas 94, Anna Tomková 90, prof. Štefan Ivanko 83 a Milan Garan 60 rokov.
- **Michalovce 2:** Ing. Jozef Fedorišin 88 rokov.
- **Nacina Ves:** Ján Bobik 92 rokov.
- **Nitra – Horné mesto:** Juraj Simonides 90 a Alexander Slichter 75 rokov.
- **Nové Mesto n/Váhom:** Elena Poriezová 92, Mária Čmaradová a Helena Ondrašovičová 91, Mária Mazúrová a Vasil Chimčák 89, Božena Štukovská 84, Elena Priebra-

chová 81 a Jozef Bradáč 70 rokov.

- **Osádka:** Vladimír Lupták 84 rokov.
- **Pohorelá:** Anna Syčová-Kriváň a Anna Slizová 89, Anna Boháčová 87, Angela Malecká 81 a Marta Petrová 60 rokov.
- **Považská Bystrica:** Margita Filípková 83 rokov.
- **Petrovce n/Laborcom:** Jozef Gajdoš 60 rokov.
- **Porúbka:** Mária Horňáková 88 rokov.
- **Rimavská Sobota 1:** Božena Mikitová 85 a Žofia Kepková 84 rokov.
- **Skýcov:** Anna Majerová 88 rokov.
- **Sučany:** Anna Holigová 89 a Žofia Margetínová 81 rokov.
- **Sliach:** Zuzana Závacká 89 a Júlia Nádvorníková 87 rokov.
- **Senica:** Ctibor Vlč 82 a Štefánia Belešová 80 rokov.
- **Sobrance:** Ján krištof 88 rokov.
- **Snakov:** Mária Kocurová 70 rokov.
- **Svidník:** Jozef Bily 65 rokov.
- **Špania Dolina:** Karol Šikula 80 a Marta Fábiková 70 rokov.
- **Tlmače:** Jozef Kúdela 80 a Mária Kúdelová 75 rokov.

- **Topoľčany 1:** Dušan Martoš 83 rokov.
- **Topoľčany 2:** Anna Bošanová a Jozef Gregor 87 rokov.
- **Tisovec:** Ján Greksák 87 a Pavel Struhár 60 rokov.
- **Trnava 1:** Mária Pekarovičová 92, Eleonóra Plechlová 84 a Vlastimil Pišta 75 rokov.
- **Trenčín 1:** Edita Cvachová a Jaroslav Šupala 89, Ing. Jozef Mikloš 84 rokov.
- **Tokajik:** Juraj Medvedz 55 rokov.
- **Trebišov 2:** Michal Hospodár 90 a Božena Baranová 80 rokov.
- **Trebišov 3:** Ján Čintala 88 rokov.
- **Tušice:** Anna Katová 82 rokov.
- **Úbrež:** Mária Dzvonicová 80 rokov.
- **Vinné:** Ing. Jozef Král 55 rokov.
- **Vojčice:** Mária Bereščiková 85 a Verona Chodaničová 81 rokov.
- **Vráble:** Magdaléna Komáromyová 65 rokov.
- **Veľaty:** Anna Rybárová 84 a Júlia Ihnatová 81 rokov.
- **Zemplínske Hradište:** Anna Biačková 87 rokov.
- **Zvolenská Slatina:** Mária Murínová 75 rokov.

Jubilantom srdečne blahoželáme!

Spomienky ako sen

Skromný, skôr nenápadný, nadvšetko však milujúci muziku. Takto by ho charakterizovali jeho vrstovníci, ktorí sa už pomínuli. Tak ho však pozná žijúca stredná či staršia generácia. A Jožkovi Gašparovičovi z Lehoty pod Vtáčnikom, ktorý sa 1. marca 2014 dožil 89. narodenín, zostali na bývalých rovesníkov, manželku a prežitý život už len spomienky. Spomienky na roky mladosti, ktoré neposkytovali priestor v chudobných rodinách pre detskú radosť a šantenie. Po ukončení základnej školy neboli v rodine peniaze na jeho ďalšie vzdelávanie. Preto už ako 13-ročný začal slúžiť u gazdu v neďalekom Koši. Keď trochu zmocnel, pracoval ako sezónny robotník vo Vajnorochoch a v roku 1941 v Rakúsku. V roku 1942 sa mu naskytna trvalejšia práca v blízkosti domova vo firme Wiesner, ktorá stavala lanovku na prepravu uhlia z Nováckej bane do Zemianskych Kostolian. Tu pracoval až do vyhlásenia SNP. Prvé kontakty s ilegálnym odbojovým hnutím, ktoré na Hornej Nitre malo svoje zázemie, nadviazal prostredníctvom člena ilegálneho hnutia Petra Hlatkého v Novákoch. A tak, keď 29. augusta 1944 bolo vyhlásené SNP, vedel, kde je jeho miesto. V ten deň dobrovoľníci z Malej a Veľkej Lehoty nastupo-

vali na vozy, niektorí ozbrojení puškami, aby sa hlásili v blízkej vojenskej posádke v Zemianskych Kostolianoch. Prehovoril k nim Jozef Hagara, popredný predstaviteľ odbojového hnutia proti nemeckému fašizmu a slovenskému klérofašizmu na Hornej Nitre. Po zložení partizánskej prisahy, prezlečení do vojenskej rovnošaty a vyzbrojení dostupnou muníciou a zbraňami, boli premiestnení do Handlovej a odtiaľ do Malých Uheriec, kde ich bojová jednotka mala zabrániť prieniku fašistických jednotiek smerom na Prievidzu. Jednotka vybavená ľahkými zbraňami, niekoľkými delami a ťažkými guľometmi nemala šancu odolať náporu početnejším fašistickým jednotkám, ktoré podporovali tanky. Po troch dňoch urputných bojov a značných stratách na životoch dostali obrancovia pokyn na ústup. Žiaľ, ústup jednotky nebol dostatočne koordinovaný. Niektorí dobrovoľníci ustúpili do hôr a pokračovali v partizánskom vedení boja, niektorí sa vrátili domov. Jozef, po dohovore s Petrom Hlatkým, ktorý spolu s bratmi Hagarovcami, Františkom Mišeje, Františkom Konečným a ďalšími dobudovávali partizánsky oddiel Vtáčnik, robil spojku pri zabezpečovaní stravy pre partizánov a tiež získaval informácie o pohybe okupačných

jednotiek. Zrada aj tu však vykonala svoje dielo. Udavači nahlásili Nemcom niekoľkých občanov, ktorí boli aktívne zapojení do odboja a súčasne pomáhali partizánom v horách. A tak bez milosti boli internovaní najskôr v lágri v Novákoch, vypočúvaní na nemeckom komande v Prievi-

dzi, Nitrianskom Pravne a nakoniec v Nitre. Po jednomesačnom vyšetrovaní bol jeho osud spečatený. Spolu s ďalšími uväznenými mali byť prevezení na nútené práce do koncentračných táborov v Nemecku. Pred nástupom do vagónov, v tom zmatku, i za pomoci jeho staršieho brata, ktorý jeho útek už dlhšie plánoval, sa mu podarilo nepozorovane utiecť. Domov sa však nemohol vrátiť, pretože ho ňom pátrali a taktiež mohol ohroziť svojich najbližších. Rozhodol sa po nociach pre cestu do Radošiny, kde bol mladší brat na sezónnych

prácach. Po dvojtýždennom pobyte u brata a vo viere, že po ňom prestali pátrať, vrátil sa domov. Z obavy, aby ho opäť neprezradili niektorí domáci kolaboranti, odišiel k partizánskej jednotke Vtáčnik, v ktorom pôsobil až do 4. apríla, kedy sovietske vojská oslobodili prevažnú časť obcí okresu Prievidza. Po ukončení vojnového marazmu, ako 21-ročný sa vyučil za zámočníka, neskôr oženil a ako zámočník pracoval prevažnú časť ďalšieho života na Banských stavbách v Prievidzi. Nezabudol okrem svojej rodiny ani na svoju veľkú lásku, hudbu. Ako samouk sa naučil hrať na viacero hudobných nástrojov. Účinkoval v dychových orchestroch i v tanečných skupinách. Na prežitie roky počas vojny nezabudol. Od roku 1945, kedy bola v obci založená ZO SZPB, vstúpil do jej radov: najskôr ako radový člen a od roku 1963 ako aktívny člen výboru, v ktorom pracoval nepretržite až do roku 2009. Za aktívnu účasť v SNP, ako i prácu vo výbore ZO bol ocenený viacerými vyznamenaniami.

Výbor ZO SZPB v Lehoty p/Vtáčnikom mu pri príležitosti narodenín aj touto cestou vyslovuje úprimné poďakovanie za prácu, ktorú pre jej rozvoj vykonal a želá mu dobré zdravie do jeho ďalších rokov.

Michal BENISKA, tajomník ZO SZPB Lehoty p/Vtáčnikom

Navždy sme sa rozlúčili

- Bratislava 7 s 85-ročným Františkom Kordíkom.
- Bardejov 3 s 82-ročnou Annou Mikitovou.
- Cigelpka s 90-ročným Petrom Mochnackým.
- Kurov so 74-ročným Michalom Bujdom.
- Ľubietová s 95-ročnou Zuzanou Filadelfiovou.
- Skýcov s 96-ročnou Máriou Bernátovou.
- Špania Dolina s 90-ročnou Matildou Seleckou.
- Trenčín 1 s 81-ročnou Margitou Bučekovou.
- Vyšný Tvarožec so 70-ročnou Máriou Petraškovou.

Česť ich nehynúcej pamiatke!

V. Longauer: Verejný činiteľ nemôže obdivovať fašistickú ideológiu

Verejný činiteľ nemôže obdivovať dokázateľné zločiny, neludskosť, fašistickú ideológiu, popierať národnooslobodzovací boj, neslobodu. V rozhovore pre dvojtyždenník *Bojovník to konštatoval tajomník Ústrednej rady Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov Viliam Longauer. Ako dodal, treba trpezlivo vysvetľovať históriu slovenského národa, ale rozhodne aj odsudzovať akékoľvek prejavy pravicového extrémizmu, ako je propagácia neofašizmu, neonacizmu, neoludáctva, nacionalizmu, šovinizmu, rasizmu, antisemitizmu či šírenia strachu – xenofóbie. Zároveň priblížil, čo SZPB v tomto roku čaká a aké sú jeho priority.*

Ako hodnotíte z hľadiska priorít SZPB uplynulý rok 2013?

Z hľadiska poslania a pôsobnosti nášho zväzu usilujeme sa každoročne dvíhať latku kvality práce a zvyšovať aktivity našich členov. Jedna z najhlavnejších priorít bolo udržanie početnej členskej základne tým, že ju budeme dopĺňať predovšetkým mladšími členmi, udržanie a obnovovanie základných organizácií v obciach i mestách. To sa nám aj podarilo. O vstup do SZPB požiadalo viac ako tisícdeväťsto sympatizantov a vznikli aj nové základné organizácie, napr. v Bratislave. Druhou prioritou bolo úsilie o prijatie zákona o protifašistickom odboji, postavení a pôsobnosti SZPB. I táto bola splnená. Sme povďační predsedovi NR SR Pavlovi Paškovi, že sa zasadil o prijatie zákona. Naša vďaka patrí aj všetkým poslancom, ktorí pochopili potrebu takéhoto zákona prijať a statočne

zodvihli ruku. Boli i ďalšie úlohy, ktoré sme v zmysle záverov XV. zjazdu plnili takpovediac do každej bodky.

Akými zmenami zväz prešiel?

Zásadne zmeny nebolo treba v obsahovej činnosti zväzu robiť. Avšak po stránke organizačnej a ekonomickej k zmenám muselo prísť. Oblastné výbory SZPB, máme ich 35, dostali kvalitnejšie počítače s vybavením vďaka sponzorom. Bežné administratívne hlásenia vybavujeme elektronicky, čo stále aj zdokonaľujeme. Zmena nastala aj v dotáciách financií oblastným výborom na činnosť. Nie všetky oblastné výbory dokázali peniaze dostatočne využiť a museli ich vrátiť. Škoda, učíme sa.

Koncom roka sa konali župné voľby. V Banskej Bystrici sa stal predsedom samosprávneho kraja

M. Kotleba. V čom vidíte príčiny, prečo sa voliči takto rozhodli?

Výsledky volieb do samosprávneho kraja v Banskej Bystrici, ako aj do iných krajov musíme brať ako realitu. V minulosti sme nechápali, prečo napríklad vo Francúzsku prišlo k volebným urnám len 20–30 % voličov. Dnes to máme už aj u nás. O právo voliť sa bojovalo stáročia. Chybu musíme hľadať u seba, či sme boli zodpovední pri posudzovaní súčasnosti pre budúcnosť. A o poučenie netreba ísť ďaleko do minulosti.

Čo môže SZPB urobiť pre to, aby ľudia nepodceňovali riziko pravicového extrémizmu?

Názory môžu byť rôzne, môžeme si z nich vybrať. Ale činy – to už nie. Verejný činiteľ nemôže obdivovať dokázateľné zločiny, neludskosť, fašistickú ideológiu, popierať národnooslobodzovací boj, neslobodu... Trpezlivo budeme vysvetľovať históriu slovenského národa, ale rozhodne aj odsudzovať akékoľvek prejavy pravicového extrémizmu, ako je propagácia neofašizmu, neonacizmu, neoludáctva, nacionalizmu, šovinizmu, rasizmu, antisemitizmu či šírenia strachu – xenofóbie.

Koncom roku 2013 bol prijatý zákon o SZPB, ktorý vstúpil do platnosti 1. februára. Čo nové priniesol tento zákon pre činnosť zväzu a pre jeho členov?

Už som sa zmienil, že vyššie uvedený zákon je pre nás základný zákon, o ktorý sa budeme opierať i v budúcnosti. Zákon potvrdzuje postavenie SZPB v spoločnosti, že naša činnosť a aktivity sú správne, v prospech výchovy mladej generácie v záujme jej budúcnosti, váži si a ctí všetkých bojovníkov za slobodu, spolunažívanie bez predsudkov, atď. Zákon nám vy-

Tajomník ÚR SZPB Viliam Longauer.

Foto: red

tvoril možnosť a šancu postupne presadiť zákon o odškodnení sirot po padlých rodičoch, aj zákon o zvýšení príspevku k dôchodkom našim najstarším bojovníkom.

Splnil tento zákon vaše očakávania?

Jednoznačne áno. Obsahovo je zákon prínosom pre všetkých odbojárův a poučný pre tých, ktorí by chceli SZPB akokoľvek znevažovať.

V čom je z hľadiska SZPB výnimočný rok 2014?

Rok 2014 je rokom magickým. Je toľko výročí... Napr.: začiatok prvej svetovej vojny, vznik československých légii, začiatok druhej svetovej vojny, okružle výročie SNP, karpatsko-duklianskej operácie, porážka fašizmu a ukončenie druhej svetovej vojny a mnohé

ďalšie historické udalosti. Členovia SZPB už teraz majú plné ruky práce, aby si uvedené udalosti dôstojne pripomenuli.

Aké úlohy SZPB čakajú v roku 2014?

Medzi najhlavnejšie úlohy patria prípravy na už spomenuté jednotlivé výročia s dôrazom na oslavy 70. výročia SNP v Banskej Bystrici. Zároveň v máji a júni 2014 prijímú orgány SZPB na svojich zasadnutiach smernicu o príprave výročných členských schôdzí, oblastných konferencií a XVI. zjazdu SZPB. Práce bude viac ako dosť.

Čo si špecificky beriete vy ako tajomník ÚR SZPB za hlavné úlohy v tomto roku?

Moje špecifikum je SZPB ako celok. To je moja hlavná úloha.

Lucia ILLANITZOVÁ

Tajomník ÚR SZPB V. Longauer v debate s čestným predsedom SZPB gen. Husákom.

Ilustr. foto: red

Posádka havarovaného lietadla konečne známa

Podľa výpovedí svedkov malo 8. októbra 1944 (niektorí uvádzali aj dátum 6. októbra) neďaleko obce Hranovnica havarovať sovietske dopravné lietadlo. Lietadlo malo byť zasiahnuté nemeckým stíhačom, preto sa pilot pokúšal núdzovo pristáť na poli pri Hranovnici.

Na palube lietadla boli zbrane a munícia, ktoré mali byť dopravené na povstalecké územie. Posádku malo tvoriť päť ľudí. Štyria členovia posádky údajne z lietadla vyskočili, pričom sa mal zachrániť len jeden. Aj toho mali však Nemci neskôr chytiť a zastreliť. Traja vojaci pri zoskoku zahynuli. Lietadlo dopadlo na pole medzi Hranovnicou a Spišským Štiavnikom. Po dopade na zem lietadlo vybuchlo a začalo horieť. V jeho vraku zhorel aj pilot – veliteľ lietadla. Sovietski letci, ktorí zahynuli pri tejto havárii, boli pochovaní na cintoríne v Hranovnici. Na jar v roku 1945 boli exhumovaní a odvezení na neznáme miesto. A tu sa stopa končí... Až podľa prvotných zistení z roku 1984 a neskôr z roku 1989 sa amatérskym leteckým historikom Jánovi Tomčíkovi a Stanislavovi Bursovi po-

darilo zistiť mená členov posádky tohto lietadla. Veliteľom lietadla mal byť kpt. V. A. Smirnov a členmi posádky ppor. J. D. Bulťača, por. P. M. Vrončok, st. serž. Lebedev a ml. serž. Sterakov. Malo ísť o lietadlo LI-2 zo zostavy 5. oreľského leteckého zboru. Takto to bolo propagované až do roku 2012. Vtedy amatérsky vojnový historik Marcel Maniak v štátnom archíve v Poprade náhodne našiel zabudnutý dokument, ktorý bol spísaný Obvodným notárskym úradom v Hranovnici dňa 21. novembra 1944. Dokument obsahoval mená osôb padlých počas povstaleckých bojov v notárskom obvode Hranovnica. Zoznam obsahoval aj mená troch sovietskych vojakov, ktorí zahynuli pri havárii lietadla. Mená sa ale nezhodovali z doterajšími, ktoré boli zistené a zverejnené v 80-tych rokoch.

Takisto sa nezhodoval ani dátum havárie. Marcel Maniak sa následne spojil so Stanislavom Bursom a začali tieto nezrovnalosti riešiť spolu. Na základe spoločného bádania sa im podarilo zistiť mená celej posádky, o aké lietadlo išlo i presný dátum a okolnosti havárie. Lietadlo Lisunov LI-2, ktoré havarovalo na poli pri Hranovnici

v časti nazývanej „Gajanky“, bolo zo zostavy 340. leteckého pluku diaľkového doletu 54. leteckej divízie diaľkového doletu 5. oreľského leteckého zboru diaľkového doletu.

Udialo sa to dňa 23. októbra 1944 krátko po 21. hodine. Mená sovietskych letcov, ktorí zahynuli pri tejto tragédii: gardový kapitán,

veliteľ lietadla Pankrat Andrejevič PAŇKIN, staršina, druhý pilot Dmitrij Ivanovič BOČKANOV, gardový podporučík, palubný mechanik Ivan Jakovlevič ZELENIN.

Ďalšími členmi posádky, ktorí tragédiu prežili, boli: Seržant Vasilij Lukič MENZELINCEV. Z lietadla vyskočil ako prvý a po piatich dňoch sa dostal do obce Dubovica spolu s Virčenkom. Pokračoval ďalej na východ, podarilo sa mu prejsť líniu frontu a vrátil sa k materskému pluku. Gardový nadporučík Jefrem Saveľevič VIRČENKO. Z lietadla vyskočil ako druhý a ranený po piatich dňoch cez lesy došiel do obce Dubovica, kde zostal v liečení. Neskôr sa pridol k partizánske mu oddielu Kirov. Po oslobodení daného územia jednotkami ČA sa vrátil k materskému leteckému pluku. Vojak Michail Fedorovič MAČALOV. Z lietadla vyskočil ako tretí, neskôr ho zajali Nemci. Jeho ďalší osud nie je známy.

Marcel MANIAK

Trosky lietadla LI-2.

Ilustr. foto: archív autora

Spomienka na dobytie a oslobodenie Budapešti

Trinásteho februára uplynulo 69 rokov od oslobodenia Budapešti. Ako spomínajú viacerí vtedajší velitelia Červenej armády, Budapešť musela byť dobytá od zoskupených fašistických armád horthyovského Maďarska a fašistického Nemecka.

Regent Miklós Horthy, zakladateľ a prvý praktik fašizmu v Európe, vedel, že Hitler vojnu prehral, a tak dal tajný pokyn na rokovanie o prímerí, a to hneď na dvoch stranách.

Horthyho „dôverník“ István Náday odletel tajne do Talianskej Caserty pri Neapoli, kde bol štáb západných spojencov, s ponukou Horthyho o prímerí a umožnenie rýchleho obsadenia Maďarska spojencami, a tak predstíť oslobodeniu Červenou armádou. No spojenci ho „džentlmsky“ vypoklonkovali s tým, aby sa dohodol s Rusmi. Tak regent admirál M. Horthy neváhal a tajne vyslal maďarské delegáciu koncom septembra tentoraz do Moskvy, ktorú viedol bývalý maďarský pridelenec v Moskve generál Gábor Faragó a členom bol aj zástupca maďarského ministra zahraničných vecí Szentiványi. Delegácia sa dostala do Moskvy 1. októbra 1944. Po prijatí delegácie sovietskou stranou, ktorú viedol generálplukovník F. F. Kuznecov, však došlo ku kurióznemu situácii. Viac ako osud tisícok maďarských vojakov a osud Maďarska gen. Faragó zaujímal osud jeho prasacej farmy pri Debrecíne a obrátil sa s prosbou na sovietske velenie, aby jeho vojská túto farmu ochránili. Nemal ani potuchy, že jeho farmu jeho nemeckí spojenci už stačili efektívne zúžitkovať.

Samozrejme, že Hitler sa o týchto tajných „aktivitách“ svojho spojenca dozvedel, a preto opatrenia na zachovanie si „maďarského priestoru“ nenechali na seba dlho čakať. Maďari prisľúbili plniť všetko, no podpísať neboli kompetentní nič. Ako sa ukázalo, zo strany Horthyho išlo len o naťahovanie času v nádeji, že spojenci predsa len zvýšia záujem obsadiť Maďarsko, alebo v úspech prímeria Hitlera na západnom fronte. No 10. októbra 1944 sa predsa len obe strany dohodli na podmienkach prímeria. Napriek tomu maďarské vojská pokračovali v boji proti Červej armáde. Vrchné velenie splnomoc-

nilo maršala 2. ukrajinského frontu R. J. Malinovského, aby nadviazal s Maďarmi spojenie a viedol jednanie o podmienkach prímeria priamo na fronte. Tak sa Malinovskij neďaleko Segedína stretol s maďarskou delegáciou o plnení podmienok prímeria. No maďarskú delegáciu viedol plukovník a nadporučík, čo samo o sebe bolo urážajúce pre druhú stranu. Navyiac maďarskí zástupcovia vôbec nepoznali obsah jednaní ani situáciu na fronte a potrebné sľúbené písomné záväzky maďarskej vlády nepriniesli. Malinovskij na základe tejto skúsenosti usúdil, že Maďari zámerne naťahujú čas, aby stiahli svoje vojsko z Transylvánie do priestoru bližšie k Budapešti k jej obrane práve pred jeho a Tolbuchinove vojská. Dokonca časť týchto vojsk už aktivizovala proti Sovietom v oblasti mesta Szolnok.

Hitler nemeškal a regenta Horthyho zbavil moci a dosadil na čelo maďarského štátu svojho prívrženca fašistu Szálasiho. V maďarskej armáde nastali zmätky a mnohí vojaci a velitelia boli s postojom Horthyho a okupáciou Maďarska Nemcami sklamaní. Nádeje na prímerie boli pochované. Nemci ostávajúce maďarské vojská podriadili svojmu veleniu. Časť vojska, ktoré rebelovalo aj s veliteľmi, pozbavili velenia a dokonca pozatýkali.

Rozpúťali sa krvavé boje s veľkými obeťami na oboch stranách. Získaním drahocenného času sa Nemcom podarilo od východu vybudovať silné obranné línie. Hitlerovci do okolia Budapešti sústredili hlavné sily skupiny armád „STRED“.

O ťažkých bojoch, ktoré sa rozpúťali, hovoria aj straty v tankoch. Za niekoľko dní Nemci stratili vyše 400 a Červená armáda viac ako 300 tankov.

Koncom októbra 1944 sa situácia v priestore Budapešti stáva pre Červenú armádu vážnou. Silný nápor fašistov, dôsledné obranné línie nepriateľa, nepriazeň počasia a nedostatočný prisun bojovej techniky

Na fotografii priamy účastník bojov o Budapešť v decembri 1944 až februári 1945 plk. v.v. Ladislav Sládek s prvým tajomníkom vojenského pridelenca veľvyslanectva Ruskej federácie v Slovenskej republike mjr. Jevgenijom Borisenkom.

Foto: archív autora

neumožňovali rozvinúť rozhodujúci útok. Preto hlavný stan napriek ťažkým bojom plánoval na základe novej situácie ofenzívu, ktorá sa mala začať 20. 12. 1944.

V hlavnom smere útoku 7. gardovej armády 2. ukrajinského frontu pripadlo na 1 km 224 diel. Na v hlavnom smere útoku 3. ukrajinského frontu maršala Tolbuchina 170 diel na 1 km.

Nepriateľ sa spoliehal na líniu opevnenia od rieky Dráva – jazerá Balaton – Velence – ohyb Dunaja pri Štúrove a ďalšie tri novovybudované línie v okolí Budapešti. Dňa 26. 12. 1944 sa podarilo zmarit všetky snahy o zabránenie obkľúčenia fašistických vojsk v priestore Budapešti a vojská oboch frontov sa spojili o oblasti Ostrihomu a dokončili obkľúčenie Budapešti. Tak sa dostala do obkľúčenia skupina armád maďarských a nemeckých fašistov v počte takmer 200 000 vojakov. **V tomto období významnú pomoc Červej armáde znamenala letecká armáda pod velením generála V. A. Sudeca, ktorá len v období začiatku ofenzívy 20. 12. 1944 do 23. 12. 1944 vykonala 1750 bojových letov.** Významný podiel mala Dunajská riečna flotila, ktorá sa úspešne podieľala pri dobýjaní obrannej línie od Vukovaru až po

Vác-Ostrihom a neskôr pri oslobodzovaní Bratislavy a Viedne. Jej veliteľom bol od 12. apríla 1944 kontraadmirál G. N. Cholost'akov.

Sovietske velenie sa opäť pokúšalo zastaviť nezmyselné krviprelievania a po dokončení obkľúčenia vyslalo 29. decembra 1944 svojich parlamentárov k nepriateľovi s ponukou na kapituláciu.

Parlamentára 2. ukrajinského frontu kapitána M. Štejmeca zákerne zabili. Parlamentára 3. ukrajinského frontu kapitána I. A. Ostapenka síce fašisti prijali, ale po oboznámení podmienok kapitulácie túto odmietli a pri odchode ho od chrbta taktiež zastrelili.

Naopak, 2. januára 1945 začali takmer na celom úseku frontu fašisti ofenzívu so snahou pretrhnúť obkľúčenia. **V obkľúčení sa ocitlo takmer 40 percent fašistických síl v Maďarsku. V Budapešti bolo sústredených takmer 80 percent všetkého priemyslu Maďarska. Pretrhnutiu obkľúčenia Červená armáda odolávala až do 26. januára 1945.**

Proti fašistom bojovalo aj podzemné ilegálne hnutie v samej Budapešti. Na druhej strane však maďarská generalita, ktorá prešla k Červej armáde na čele s generálom Bélom Miklósom a generálom Jánom Veressom, napriek opa-

kovaným prisľubom nesformovala ani jednu jednotku maďarských vojakov, ktorá by bola schopná nasadenia proti fašistom.

Pri oslobodzovaní Budapešti v radoch Červenej armády 2. ukrajinského frontu bojoval aj rodák zo Šurian, dnes obyvateľ Rimavskej Soboty plk. v.v. Ladislav SLÁDEK, zaradený v 8. batalióne. **Nikdy nezabudne na ťažké boje o každý dom, každý vchod. Stávalo sa, že po dobytí vyšších podlaží, fašisti dobyli prízemie naspäť.** Proti Červej armáde fanaticky bojovali takmer všetky uniformované zložky Horthyho štátu. Okrem vojakov aj železničiar, poštári. Ťažké boje o Budapešť boli zavŕšené 13. februára 1945. No na oddych neostával čas. Fašisti pripravovali ďalšiu ofenzívu v oblasti od Balatonu na severozápad, a zabrániť tak postupu na Bratislavu a Viedeň. O ukrutnosti bojov v tomto priestore svedčia aj straty fašistov, pri ich ofenzíve od 6. do 15. marca Červená armáda zničila 500 fašistických tankov. Na druhý deň vojská oboch ukrajinských frontov prešli do ofenzívy, ktorá bola zavŕšená dobytím Bratislavy a Viedne. Oslobodenie Maďarska bolo ukončené 4. apríla 1945.

Jozef PUPALA

(Pre Bojovník bez nároku na honorár)

V Petrovcích hodnotili minulý rok

Základná organizácia SZPB v Petrovcích hodnotila v januári svoju činnosť za uplynulý rok 2013. Schôdzu otvoril predseda ZO SZPB Andrej Balog. Z 50 členov sa ich zišlo 45. Správu o činnosti ZO predniesol člen výboru Ján Peter. Činnosť ZO je veľmi bohatá na aktivity. Členovia ZO sa zúčastňujú rôznych akcií v obci. Pomáhajú pri skrášľovaní a úprave okolia, kosia trávu na obecnom cintoríne. Začiatkom augusta pomáhali pri organizovaní a zabezpečovaní 15. ročníka výstupu na Oblík a Stretnutia pod Lysou. Upravujú partizánske bunkre a podieľajú sa na čistení náučne-

ho chodníka Herlica v spolupráci s obecným úradom, aby tieto pamätné miesta dôstojným spôsobom pripomínali sídlo a miesto pôsobenia štábu partizánskej skupiny Čapajev. Za pomoci obecného úradu zorganizovali dvojdný spoločný zájazd – plavbu po rieke Bodrog z dedinky Viničky do Šarospataku v Maďarsku. Súčasťou tohto zájazdu bola aj prehliadka hradu a historických budov v meste. Pri ZO SZPB pôsobí ženský folklórny súbor s harmonikárom, ktorý ich sprevádza pri rôznych akciách. Po ukončení schôdze sa všetci členovia presunuli k pamätníku padlých partizánov, ktorí

zahynuli pri oslobodzovaní obce Petrovce. Referát k oslobodeniu obce predniesol podpredseda, hosť OblV SZPB vo Vranove nad Topľou Milan Bähmer. Za prítomnosti starostu obce Michala Petra položili k pamätníku veniec. Tento slávnostný akt oslobodenia obce od okupantov ukončili piesňami a účinkovaním súboru z mestečka Giraltove. Deň oslobodenia obce vyvrcholil diskotékou až do neskorých večerných hodín, na ktorej sa zúčastnila prevažná väčšina členov. Takto obohatení o krásne zážitky a spomienky sa rozišli do svojich domovov k rodinám.

Andrej BALOG, predseda ZO SZPB Petrovce

Pohľad na rokovanie výročnej členskej schôdze v Petrovcích.

Foto: ab

Nevídaný svet fantázie

Po návšteve katedrály Sagrada Família v Barcelone som si uvedomil, prečo tomuto mestu patria veľkí – osobnosti svetového formátu – Dalí, Miró, Picasso a obzvlášť architekt a priemyselný výtvarník Antoni Gaudí (25. 6. 1852–10. 6. 1926, celým menom Antoni Plàcid Guillem Gaudí i Cornet). Stavby, ktoré vyrástli pod jeho rukami, vyraďujú dych. Dokazoval nimi svoj dôvtip, pretože vzorom mu bola príroda – dynamicky zaoblené krivky a línie, aby technickou premyslenosťou každého prvku a každého detailu ohuroval súčasníkov, lebo vytvoril architektonické skvosty.

Pri 150. výročí jeho narodenia (2002) som stál pred nedokončenou stavbou mohutného komplexu Gaudího. V stavbe sú zakomponované časti arabskej a gotickej architektúry, z ktorých prevzal štrukturálne prvky. Osobný kontakt so stavbou vytvoril v návštevníkovi dojem, že vstrebáva neznámu a ťažko vní-

mateľnú fantáziu. Prejavuje sa tu dominantná schopnosť architekta, snažiaca sa každú stavbu začleniť do známeho prostredia či oku lahodiacej krajiny. Preto pred ním skladáme klobúk a klaníme sa.

Katedrála Sagrada Família (Svätá rodina) ráta s komplexnou symbolikou. Má tri monumentálne fasády znázorňujúce na východnej strane narodenie Pána, na západnej paše a smrť, na južnej nebeskú slávu. Štvrtá veža, najvyššia 107-metrová, symbolizuje apoštolov-evanjelistov, zatiaľ čo vež nad epsidou má symbolizovať Pannu Máriu a Spasiteľa. Katedrála bola nazvaná stavbou chudobných, lebo mnohým dáva pracovné príležitosti.

Svet fantázie udivuje mohutnosťou a neopakovateľnosťou. Zaujal aj mecenáša Gaudího stavieb, podnikateľa Güella (palác, pavilón, park). Gaudího nezastavili obmedzenia v jeho fantázii ani v priestore. Veľa z toho, čo začal, nedokončil. Nebol do-

Katedrála Sagrada Família.

Foto: gs

končený ani Güellov park na úpätí hory Montaña Pelada, ktorý bol koncipovaný ako záhradné mesto pre 60 domov. Postavili len dva pavilóny a trhovisko.

Antoni Gaudí sa za svojho života uznania nedočkal. Nežil v prepychu, ba ani nepatril k vyšším vrstvám spoločnosti. V dobe, keď staval katedrálu, zrazila ho električka. Nikto v zranenom, biedne oblečenom človeku nespoznal veľkého majstra. Skončil v nemocnici pre chudobných, kde sa ho nepodarilo zachrániť. Smutne skončil veľký architekt, ktorým sa dnes hrdia nielen Barcelončania, ale aj celé Španielsko.

Gustáv STOPKA

(Pre Bojovník bez nároku na honorár)

HISTORICKÝ KALENDÁR

3. marca

1943 – Vo Veľkej Británii v londýnskom kryte zahynulo v dôsledku vzdušného náletu 178 ľudí počas II. svetovej vojny.

7. marca

1936 – Nacistické nemecké jednotky obsadili demilitarizované pásmo v Porýnsku, keď vodca Adolf Hitler vyhlásil Locarnský pakt uzavretý po I. svetovej vojne za neplatný.

9. marca

1939 – Začala sa rozsiahla vojensko-policajná akcia, ktorá vošla do histórie ako Homolov puč. Vojenský veliteľ Slovenska Bedřich Homola vyhlásil štátium a prezident Emil Hácha suspendoval slovenskú autonómnu vládu na čele s Jozefom Tisom.

10. marca

1945 – Viac ako 300 amerických bombardérov B-29 zaútočilo na japonské Tokio.

12. marca

1938 – Jednotky nemeckého Wehrmachtu obsadili Rakúsko.

1940 – V Moskve bola uzavretá mierová zmluva medzi Fínskom a ZSSR, čím sa skončila vzájomná vojna trvajúca od 30. 11. 1939.

14. marca

1939 – Po informácii Jozefa Tisa o jeho rozhovoroch v nemeckom Berlíne, slovenský snem, zvaný na mimoriadne zasadnutie prezidentom Emilom Háchom, prijal demisiu vlády Karola Sidora a odhlasoval vyhlásenie samostatnej Slovenskej republiky, tzv. Slovenský štát.

Zdroj: TASR

Obnovia vojenský cintorín

Na sklonku roku 2013 odštartovala v Humennom rozsiahla rekonštrukcia tamjšieho vojenského cintorína padlých sovietskej armády. Na obnovu pietneho miesta, ktorá sa má ukončiť v druhej polovici tohto roka, získala samospráva externé zdroje.

Hovorkyňa humenskej radnice Michala Slivková Kirňaková informovala, že po odstránení starej dlažby začal dodávateľ stavebných prác pokrývať prístupové schodisko cintorína, niektoré spevnené plochy, ako aj schodisko pri pamätníku no-

vými betónovými platňami. Pôvodnú dlažbu v blízkosti pamätníka nahradila nová zámková dlažba.

„Doteraz sa na cintoríne zároveň zrealizovalo čistenie niektorých betónových a kameninových konštrukcií hrobových miest vodným lúčom, urobila sa renovácia kvádrov pamätníka a výmena poškodených žulových blokov pamätníka,“ doplnila hovorkyňa. „Financovanie projektu rekonštrukcie cintorína pozostáva z nenávratnej dotácie z Ministerstva vnútra SR

v sume 50 000 eur, z vlastných prostriedkov (12 500 eur), ktoré schválili poslanci mestského zastupiteľstva, a z iných zdrojov,“ poznamenala Slivková Kirňaková.

Pamätný humenský cintorín – Padlí sovietskej armády – je národnou kultúrnou pamiatkou. Sú tam pochovaní najmä ruskí a ukrajinskí vojaci, ktorí padli v bojoch pri Humennom počas 2. svetovej vojny, ale aj príslušníci armády iných národností. Spolu tam odpočívajú celkovo 174 vojakov a dôstojníkov.

Red TASR

10. marca 1945 viac ako 300 amerických bombardérov B-29...

– (dokončenie v tajničke)

pomôcky: ORA, ORALA, IZOTOP	niečo zakázané	začiatoč- ná časť knihy	chem. zn. india	polný hlodavec	citoslovce radosti	tajomstvo	opica	zmizol, skapal	postavil sa	typ mon- tovaného domu	očkovacie látky
citovoslovc trúbenia		atóm odlišujúci sa počtom neutónov							Verejná obchodná spoločnosť naostatok		
značka abvoitu		2. časť tajničky náhla myšlienka									
peňažná poukážka			naša televízia				ztápal sliznice				
poskytujú údaje			obdobie živo- ta v rokoch			jedla (detsly)	polovica				
					spojil sponkou	zabalil				3. časť tajničky	vojenský odvod
črta				mrak					tam		
				dravý vták					tlač, po česky		
otrava			okraj, po anglicky				vodná rastlina				
chem. zn. amerícia		ústna hláska	mužské meno				priřadova- cia spojka		značka športových potrieb		
		končatina							symetrála		
1. časť tajničky									značka sinusu		
ženské vlasy upravené do uzla									kocúr, po rusky		

Správne vylúštenie tajničky z č. 3 znie: **...o konečnom riešení židovskej otázky. Knihu posielame Dušanovi Cinkotovi do Suchého Brezova.**

Vylúštenie tajničky posielajte na adresu: Redakcia Bojovník, Štúrova 8, 815 72, alebo na e-mail: bojovník@szpb.sk.

BOJOVNÍK

Vydáva Slovenský zväz protifašistických bojovníkov • Šéfredaktor kontakt: tel. 02/38 10 49 48, e-mail sefredaktor@szpb.sk • Internet: http://www.szpb.sk, e-mail sekretariat@szpb.sk, redakcia: zlata.haringova@szpb.sk, fax 52 92 65 22 • Sídlo vydavateľa a adresa redakcie: Štúrova 8, 815 72 Bratislava • IČO 00177431 • Neobjednané rukopisy a fotografi e sa nevracajú • Vychádza dvoj týždne, cena jedného čísla 0,44 € • Objednávky na predplatné prijíma každá pošta a doručovateľ Slovenskej pošty • Objednávky do zahraničia vybavuje Slovenská pošta, a.s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk • Predaj v novinových stánkoch zabezpečuje MEDIAPRINT-KAPA, Pressegrasso, a.s., Vajnorská 137, 831 04 Bratislava • Tlač: DOLIS, s.r.o., Dostojevského rad 1, 811 09 Bratislava. Ročník XXXVIII (LIX) • Podávanie novinových zásielok povolené Riaditeľom pošt pod č. 2606/93 zo dňa 27. 7. 1993 a RPR poštou Ba 12 z 15. 12. 1993 pod č. 191/93 • Index č. 49 036, ISSN 0323-2018 • Evidenčné číslo: EV 204/08

ZRNKÁ HUMORU

Dvaja policajti idú po parku a zrazu jeden z nich nájde 50-eurovku. Skontroluje ju a hovorí:

– Našiel som pravú 50-eurovku.

Druhý policajt ju chytlí, pozrie, roztrhá a hovorí:

– Ved' bola falošná, 50-eurovka sa predsa píše s jednou nulou!

* * *

Dežko bol po prvýkrát v škole a mamička sa ho pýta:

Ako bolo v škole?

– Dobre.

A vedel si?

– Áno.

A hlásil si sa?

– Áno.

A čo sa ťa pýtali?

Kto si prdol.

* * *

– Ocko? Prečo nášmu dedkovi hovorili národný buditeľ?

– Lebo keď išiel z krčmy, zobudil tri dediny.

* * *

Blondínka stojí na zastávke, ide okolo pán a hovorí jej:

Slečna, ale ved' tu autobus chodí len cez sviatky.

A blondínka na to:

Tak to mám ale šťastie, ja mám dnes narodeniny.

Zdroj: Internet

Marhuľová štrúdlia

Potrebuje: 1 lístkové cesto (môžeme si zakúpiť hotové alebo si spraviť doma), 2 PL tuku Heliu, 100 g strúhanky, 500 g tvarohu, 3 PL hnedého cukru, hrozienka, 200 g marhúľ, 2 PL marhuľového džemu, 1 vajce.

Ako na to: Na panvici roztopíme Heliu a opražíme na nej strúhanku. Cesto rozvalkáme a posypeme strúhankou, potom rozotrieme tvaroh, poukladáme hrozienka a nakrájané marhule a marhuľový džem, a podľa chuti posypeme cukrom. Zviníme a potrieme vajčekom. Pečieme v rúre asi 20 minút pri teplote 200 stupňov.

Lenka L., Žilina